

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра менеджменту, публічного управління та адміністрування**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач(ка) кафедри,
д.держ.упр., проф.
_____ Наталія БОНДАРЧУК
«_____» _____ 2024 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ І
РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ**

Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувачка

Анна ГОРБАТЕНКО

**Науковий керівник,
к.держ.упр.**

Анна МУНЬКО

Дніпро – 2024

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Менеджменту і маркетингу

Кафедра: Менеджменту, публічного управління та адміністрування

Освітньо-професійна програма: «Публічне управління та адміністрування»

Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»

Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

«_____» _____ 202__р.

ЗАВДАННЯ

на підготовку кваліфікаційної роботи

Горбатенко Анні Петрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Удосконалення системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб»

Науковий керівник: Мунько А.Ю. к.н.держ.упр.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «_____» _____ 2024 року № 3249

2. Термін подання здобувачем роботи: 02 грудня 2024 року

3. Вихідні дані до роботи: Закони України, Постанови КМУ, Укази Президента України та інші нормативні документи, навчальні посібники, підручники, періодична література, праці провідних вчених

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретико-методологічні засади підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб. 2. Аналіз сучасного стану системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб в Україні. 3. Шляхи удосконалення системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб. Висновки і пропозиції

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 12 жовтня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми і об'єкта дослідження, розробка завдання і графіка робіт	жовтень 2023 р.	
2.	Пошук та опрацювання літературних джерел	листопад-грудень 2023 р.	
3.	Теоретико-методологічні засади підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб	січень - березень 2024 р.	
4.	Аналіз сучасного стану системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб в Україні	квітень - травень 2024 р.	
5.	Шляхи удосконалення системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб	червень - вересень 2024 р.	
6.	Вступ	жовтень 2024р.	
7.	Висновки	листопад 2024 р.	
8.	Оформлення роботи	листопад 2024 р.	

Здобувачка

(підпис)

Анна ГОРБАТЕНКО

(прізвище та ініціали)

Науковий керівник

(підпис)

Анна МУНЬКО

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Удосконалення системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб».

Кваліфікаційна робота містить: 80 с., 50 літературних джерел.

Об'єкт дослідження – система підтримки та ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб.

Предметом дослідження є управлінські рішення для підвищення ефективності системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб.

Метою роботи є розробка шляхів удосконалення системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі використано низку методів дослідження, серед яких системний та історичний підходи, аналіз і синтез, індукція та дедукція, порівняння, абстрагування, класифікація, групування та структурний аналіз.

У результаті дослідження розроблено адаптивну програму соціально-психологічної підтримки ВПО.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД, ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНА ОСОБА, ІНТЕГРАЦІЯ, РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ, ПІДТРИМКА, ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, МІЖСЕКТОРАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО, ПРИВАТНИЙ СЕКТОР

KEYWORDS

CHARITY FUND, INTERNALLY DISPLACED PERSON, INTEGRATION, RESOCIALIZATION, SUPPORT, INNOVATIVE TECHNOLOGIES, INTERSECTORAL PARTNERSHIP, PRIVATE SECTOR

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДТРИМКИ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	8
1.1. Поняття «внутрішньо переміщені особи» у вимірі сучасної теорії публічного управління	8
1.2. Сутність підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб	14
1.3. Методологічні підходи до організації підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб	20
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	28
2.1. Характеристика Благодійного фонду «Рішучі Серця» як суб'єкта в системі підтримки внутрішньо переміщених осіб	28
2.2. Аналіз системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб Благодійного фонду «Рішучі Серця»	33
2.3. Ефективність заходів щодо підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб (на прикладі Благодійного фонду «Рішучі Серця»)	40
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	47
3.1. Використання інноваційних технологій у ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб	47
3.2. Розробка адаптивних програм соціально-психологічної підтримки внутрішньо переміщених осіб	54
3.3. Посилення міжсекторального партнерства у підтримці і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб	62
Висновки до розділу 3	69
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний світ стикається зі значними соціальними, економічними та гуманітарними викликами, зокрема зростанням кількості внутрішньо переміщених осіб унаслідок збройних конфліктів, природних катастроф та інших кризових ситуацій. Україна, яка з 2014 року перебуває в умовах військових дій, зазнала масштабного переміщення населення, що потребує комплексної підтримки та інтеграції в нові соціально-економічні умови.

Серед українських науковців, які займаються дослідженням проблем внутрішньо переміщених осіб, варто відзначити І. Басову [1], К. Гожда [11], О. Рекотову [11], Л. Наливайко [25], В. Нікітіну [27], А. Орешкову [25], Д. Селіхова [38], Т. Семигіну [39], М. Сірант [40] та ін.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки ефективних механізмів підтримки та ресоціалізації ВПО, які стикаються з численними викликами. Зокрема, це втрата житла, роботи, розрив соціальних зв'язків, психологічні травми та труднощі адаптації до нового середовища. Існуючі механізми підтримки часто не враховують динамічність потреб ВПО, відсутність координації між секторами та брак ресурсів, що створює перешкоди для їхньої успішної інтеграції.

Проблема дослідження полягає у пошуку шляхів удосконалення системи підтримки ВПО, яка б не лише задовольняла їхні базові потреби, але й сприяла їхній повноцінній ресоціалізації. В умовах зростаючої кількості переселенців і змін у соціально-економічному контексті необхідно упроваджувати інноваційні підходи, які враховують специфіку потреб різних категорій ВПО.

Особливої уваги потребує міжсекторальна взаємодія, яка дозволить об'єднати зусилля державних установ, громадських організацій, приватного сектору та міжнародних партнерів. Така співпраця забезпечить комплексний підхід до розв'язання проблем, створить можливості для соціальної інтеграції, економічної стабільності та особистісного розвитку ВПО.

Об'єкт дослідження – система підтримки та ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб.

Предметом дослідження є управлінські рішення для підвищення ефективності системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб.

Метою роботи є розробка шляхів удосконалення системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб.

Відповідно до мети, в роботі заплановано виконати **такі завдання**:

- визначити сутність поняття «внутрішньо переміщені особи» у вимірі сучасної теорії публічного управління;
- сутність підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб;
- методологічні підходи до організації підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб;
- надати загальну характеристику Благодійного фонду «Рішучі Серця»;
- проаналізувати систему підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб Благодійного фонду «Рішучі Серця»;
- визначити ефективність діяльності Благодійного фонду «Рішучі Серця» у підтримці і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб;
- обґрунтувати використання інноваційних технологій у ресоціалізації ВПО;
- розробити адаптивну програму соціально-психологічної підтримки ВПО;
- визначити та обґрунтувати особливості посилення міжсекторального партнерства у підтримці і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб.

Методика дослідження. У кваліфікаційній роботі використано низку методів дослідження, серед яких системний та історичний підходи, аналіз і синтез, індукція та дедукція, порівняння, абстрагування, класифікація, групування та структурний аналіз. Основним методологічним інструментом є системний підхід, що став базовою основою для розв'язання основних завдань дослідження. Аналітичні методи були спрямовані на відбір релевантної наукової інформації, необхідної для виконання дослідження.

Інформаційну базу дослідження склали закони та нормативні акти щодо внутрішньо переміщених осіб, дослідження науковців та практиків щодо організації підтримки та ресоціалізації ВПО, звітна інформація БФ «Рішучі серця».

Наукова новизна полягає у комплексі заходів щодо удосконалення системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб. Основні положення, що мають елементи новизни, полягають у такому:

уперше:

– розроблено адаптивну програму соціально-психологічної підтримки внутрішньо переміщених осіб;

дістало подальшого розвитку:

– посилення міжсекторального партнерства у підтримці і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб.

Апробація результатів роботи. Основні теоретичні положення і практичні результати кваліфікаційного дослідження доповідались та обговорювались на II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Linguistics and Methodology in LSP training» (м. Дніпро, 11 квітня 2024 року); III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі» (м. Дніпро, 03-04 жовтня 2024 року); та опубліковано статтю в електронному науково-практичному журналі «Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування» № 4 на тему «До питання підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб в Україні».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що нараховує 50 найменувань. Основний зміст кваліфікаційної роботи магістра викладено на 74 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДТРИМКИ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

1.1. Поняття «внутрішньо переміщені особи» у вимірі сучасної практики публічного управління

Сучасний світ стикається з дедалі більшою кількістю викликів, пов'язаних із переміщенням населення, викликаним збройними конфліктами, природними катаклізмами, соціально-економічною нестабільністю та іншими кризовими ситуаціями. Однією з уразливих категорій у цьому контексті є внутрішньо переміщені особи (далі – ВПО).

За результатами дослідження, проведеного Міжнародною організацією з міграції у період з 9 по 16 березня 2022 року, війна в Україні спричинила масштабне переміщення населення, внаслідок чого 6,48 мільйона осіб були змушені залишити свої домівки і набули статусу внутрішньо переміщених осіб. Це явище свідчить про серйозний соціально-демографічний вплив військових дій, який торкнувся значної частини населення країни. Особливо варто зазначити, що 13,5% ВПО вже раніше зазнавали вимушеного переміщення внаслідок інших подій, таких як конфлікти, тимчасова окупація або інші кризові ситуації, що мали місце у попередні роки. Така повторюваність переміщень ускладнює їхнє соціальне та економічне становище, оскільки ці люди, як правило, стикаються з глибшими труднощами в адаптації до нових умов, що потребує особливої уваги з боку органів державного управління, гуманітарних організацій та суспільства загалом [5].

У сфері публічного управління питання ВПО набуває особливої значущості, оскільки саме органи державної влади та місцевого самоврядування відповідають за розробку, реалізацію та моніторинг політики, спрямованої на підтримку цієї вразливої групи. Ефективне управління включає

створення механізмів соціальної адаптації, забезпечення доступу до житла, медичних послуг, освіти та працевлаштування. Крім того, важливим є сприяння соціальній інтеграції ВПО, що сприяє стабільності та розвитку приймаючих громад.

До 2014 року, до початку анексії Автономної Республіки Крим і частини східних областей України російським агресором, категорія «внутрішньо переміщені особи» не привертала значної уваги державних органів і не була впроваджена у понятійно-категоріальний апарат національного законодавства. Утім, в історичному контексті Україна вже мала досвід роботи з великими групами переміщеного населення. Зокрема, наслідки аварії на Чорнобильській атомній електростанції 1986 року зробили нашу державу однією з найбільш постраждалих республік пострадянського простору. Україна самостійно долала наслідки цієї техногенної катастрофи, забезпечуючи постраждалих осіб пільгами та соціальним захистом [43, с. 21].

За офіційними даними, десятки тисяч людей, які набули статусу постраждалих від Чорнобильської катастрофи, були переселені на інші території, вільні від радіоактивного забруднення. Уряд забезпечив таких осіб житлом і засобами для життя, а також надав їм особливий соціальний статус і пільги, які діють і донині. Впродовж трьох років після аварії було евакуйовано близько 350 тисяч осіб.

У наступні роки внутрішня міграція в межах держави залишалася відносно стабільною, її обсяги коливалися в межах 300-500 тисяч осіб щорічно. Причини таких переміщень здебільшого були суб'єктивними та індивідуальними: зміна місця роботи, пошук кращих умов життя чи екологічно чистішого середовища. Ці процеси не мали масштабного суспільного впливу і не розглядалися як проблема державного управління, оскільки їхнє вирішення часто покладалося на самих громадян або на органи місцевого самоврядування за новим місцем проживання.

До 2014 року поняття «внутрішньо переміщена особа» та пов'язаний із ним понятійно-категоріальний апарат не були розроблені на національному

рівні, на відміну від практики Європейського Союзу та міжнародного права. Помірний міграційний рух не вимагав спеціального втручання органів державної влади і не викликав значного резонансу, залишаючи це питання поза увагою державної політики. Лише після початку збройного конфлікту категорія ВПО стала актуальною і потребувала системного законодавчого врегулювання [43, с. 21].

Незаконна анексія росією Криму та окремих районів Донецької й Луганської областей, спричинила масштабний рух населення. Мільйони українців були змушені залишити окуповані території та переміститися до найближчих прифронтових регіонів, таких як Харків, Дніпро і Запоріжжя. Початок гібридної війни та значні міжрегіональні міграційні потоки населення стали нагальною проблемою для системи публічного управління. Для її вирішення на національному рівні було терміново прийнято закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [35].

Саме у 2014 році у сфері міграційної, соціальної та освітньої політики з'явився новий об'єкт регулювання – «внутрішньо переміщені особи». Продовження військових дій, які з часом переросли у повномасштабну агресію в лютому 2022 року [36], викликало новий багатомільйонний рух українців у тиллові області країни. Ця міграція стала найбільшим демографічним викликом для України та Європи з часів Другої світової війни.

Лише за перші місяці війни сусідня Польща прийняла близько 3 мільйонів українців, які шукали порятунку від збройного конфлікту. Це показало масштаб кризи, яка вплинула не лише на Україну, а й на країни Європейського Союзу, ставши випробуванням для міжнародної системи підтримки біженців і ВПО [45].

Аналіз наукової літератури та міжнародних нормативно-правових актів свідчить про існування низки термінів і визначень, які стосуються осіб, змушених залишити своє звичне місце проживання. У дослідженнях часто зустрічаються поняття, такі як «біженці», «вимушені мігранти», «переселенці», «переселенці-мігранти», «релоканти», «евакуанти» тощо [43; 45]. На перший

погляд, ці терміни можуть здаватися синонімами поняття «внутрішньо переміщена особа».

Однак, при детальному вивченні стає очевидним, що кожне з цих понять має свою специфіку, яка залежить від історичного походження, масштабу явища та особливостей державного реагування на потреби відповідних груп. Відмінності між ними стосуються не лише генези термінів, а й ролі держави та застосовуваних підходів у вирішенні проблем цих категорій осіб. Зокрема, управлінські механізми, що використовуються для підтримки кожної групи, суттєво відрізняються за своїм характером, пріоритетами та інструментами.

З огляду на це, важливо провести більш детальний аналіз поняття «внутрішньо переміщена особа» через призму державно-управлінського підходу, що дозволить уточнити сутність дефініції та розкрити значення у глобальному, управлінському та науковому контекстах, що є ключовим для розуміння проблематики та розробки ефективних механізмів їх підтримки.

Згідно із Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» № 1706-VII від 15.11.2024 року, ВПО вважається громадянин України, а також іноземець або особа без громадянства, яка законно перебуває на території України та має право на постійне проживання в країні. Така особа вимушена залишити своє місце постійного проживання через збройні конфлікти, тимчасову окупацію, систематичні акти насильства, порушення прав людини або у зв'язку з виникненням надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру, з метою уникнення небезпечних наслідків цих подій [35].

С. Булець, О. Котляр та Я. Лазур стверджують, що у період збройних конфліктів ВПО розглядаються як частина цивільного населення, яке має право на однаковий рівень захисту та гуманітарну допомогу нарівні з іншими цивільними [30, с. 35].

ВПО, які стали жертвами російсько-української війни, представляють значну соціальну групу, формування якої відбулося у два ключові етапи: перший період припав на 2014-2015 роки, а другий розпочався 24 лютого 2022

року. Як пояснює М. Бірюкова, статус ВПО належить громадянам України, іноземцям або особам без громадянства, які легально перебувають на території України і мають право на постійне проживання. Таких осіб змусили залишити своє місце проживання внаслідок або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, насильницьких дій, порушень прав людини, а також природних чи техногенних катастроф [2, с. 144].

Аналіз змісту словників у сфері державного управління, підготовлених під редакцією В. Малиновського та Ю. Ковбасюка, виявив, що термін «внутрішньо переміщені особи» не був включений до наукового дискурсу в цих виданнях [16; 22]. Уперше поняття було інтегроване в наукове поле професором П. Вороною, який у 2018 році включив його до термінологічного словника з публічного управління. У своїй праці дослідник опирався на «Керівні принципи з питань про переміщених осіб всередині країни», розроблені ООН, що стали основою для формулювання сутності терміну «внутрішньо переміщена особа» [37, с. 25-26].

У контексті глобального управління поняття ВПО охоплює індивідів чи групи, які змушені залишити свої домівки або місця постійного проживання внаслідок збройного конфлікту, насильницьких дій, порушень прав людини, природних катастроф чи техногенних аварій, не перетинаючи при цьому міжнародно визнаних державних кордонів [19].

Український науковець М. Ніколайчук підкреслює, що ВПО є специфічною цільовою групою міграційної політики, яка характеризується різноманітними ознаками, особливими потребами та унікальними індивідуальними характеристиками. На його думку, формування цієї категорії відбувається під впливом чинників, які обумовлюють їх переміщення [28, с. 109].

У своїй науковій праці дослідниця О. Лішик обґрунтовує, що внутрішньо переміщені особи – це люди, які, з огляду на добровільні або примусові обставини, були змушені залишити своє постійне місце проживання. Причинами таких переміщень є складні політичні, соціальні, економічні або

екологічні умови, що виникають на рівні окремого регіону, області чи навіть країни [21].

Науковці В. Ковтун та І. Хожило зазначають, що внутрішньо переміщені особи, які постраждали внаслідок російсько-української війни, є ключовим об'єктом комплексної державної політики України. Ця політика спрямована на забезпечення прав, свобод та інтересів осіб, які через раптові обставини змушені були змінити місце свого постійного проживання в межах країни. Набуття статусу ВПО гарантує цим особам спеціальний захист і підтримку з боку держави відповідно до Конституції України та спеціальних актів [43].

Серед закордонних дослідників варто виділити Г. Гудвіна-Гілла, який визначає ВПО як групи людей, які змушені покидати свої домівки через збройні конфлікти, внутрішню ворожнечу, систематичні порушення прав людини чи природні катаклізми, залишаючись у межах своєї країни. Він також звертає увагу на схожість понять «внутрішньо переміщена особа» та «переселенець», однак акцентує, що ВПО є, по суті, «вимушеними переселенцями», які залишаються під захистом своєї держави, з огляду на втрату місця проживання [48].

М. Гкляті зі співавторами відзначають, що проблема переміщення осіб та міграції має комплексний характер, що включає міжнаціональні, міжсекторальні та міждисциплінарні аспекти [47]. Це підкреслює важливість координації зусиль різних країн, організацій та дисциплін для ефективного вирішення викликів, пов'язаних із внутрішнім переміщенням.

Отже, аналіз досліджень показує, що поняття «внутрішньо переміщена особа» має різні інтерпретації залежно від контексту, проте всі вони зосереджуються на забезпеченні базових прав і потреб таких осіб. Важливу роль у регулюванні цього явища відіграє національне законодавство, яке, зокрема, визначає статус ВПО як соціально вразливої групи населення, що потребує особливого захисту. Водночас, глобальний вимір проблематики ВПО свідчить про необхідність міжсекторального і міжнаціонального підходу до вирішення питань їх адаптації, інтеграції та захисту прав.

Сучасний державний та міжнародний підхід до внутрішньо переміщених осіб має забезпечувати не лише підтримку на етапі кризи, а й створення стійких умов для інтеграції таких осіб у нові громади. Координація зусиль між національними урядами, міжнародними організаціями та суспільством є ключовою для ефективного вирішення цієї проблеми. Таким чином, ВПО залишаються однією з найбільш актуальних категорій у сфері міграційної політики, що вимагає особливої уваги, гнучких рішень та інноваційних підходів.

1.2. Сутність підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб

Нині Україна стикається з численними викликами, зумовленими збройними конфліктами та окупацією частини територій, що спричинило масштабне внутрішнє переміщення населення. Внутрішньо переміщені особи опинилися у вкрай вразливому становищі, яке вимагає від держави та суспільства розробки і впровадження ефективних механізмів підтримки, адаптації та ресоціалізації. У контексті тривалої кризи система ресоціалізації ВПО стала пріоритетним завданням державної політики, оскільки її успішність має вирішальне значення для соціальної стабільності, економічного розвитку та інтеграції переміщених осіб у нові громади. Процес ресоціалізації охоплює не лише пристосування до нових умов, але й відновлення внутрішньої гармонії, пошук нових соціальних ролей і формування нових зв'язків. Ці аспекти є ключовими для успішної інтеграції переселенців у нове середовище та збереження їхньої особистої ідентичності.

М. Мельник характеризує вимушене переселення як «життєву катастрофу», вказуючи на глибокі психологічні, соціальні та економічні наслідки цього явища [23]. Основна складність полягає в тому, що рішення про переселення часто приймається в умовах обмеженого часу, коли людина не має можливості належно підготуватися ні фізично, ні матеріально, ні морально до радикальної зміни місця проживання.

У цьому контексті важливо чітко визначити сутність понять «ресоціалізація» та «підтримка», щоб забезпечити ефективні механізми допомоги, які враховуватимуть як потреби окремих осіб, так і суспільні інтереси.

Термін «ресоціалізація» тривалий час асоціювався переважно з роботою з дітьми та дорослими, які мали девіантну поведінку, а також із засудженими особами. Проте соціально-політична нестабільність в Україні призвела до десоціалізації значної частини населення. Військова агресія з боку росії ще більше ускладнила цю проблему, особливо серед ВПО, які були змушені змінити своє культурне середовище та місце проживання. Це створило нагальну потребу у вторинній соціалізації, тобто ресоціалізації, яка допомагає адаптуватися до нових умов життя.

Поняття «ресоціалізація» має різноманітні інтерпретації. Згідно з визначенням у Великому енциклопедичному юридичному словнику під редакцією Ю. Шемшученка, це: 1) процес повернення людини до повноцінного функціонування в суспільстві; 2) сукупність заходів, спрямованих на відновлення морального, психічного та фізичного стану особи, відновлення її соціальних функцій і корекцію поведінки відповідно до загальноприйнятих норм і правових вимог [6, с. 771].

Англійські психологи трактують ресоціалізацію як процес засвоєння нових норм, цінностей і моделей поведінки, необхідних для адаптації до зміненої соціальної ролі [50].

У словнику-довіднику для соціальних педагогів і працівників під редакцією А. Капської ресоціалізація визначається як багатогранний процес, що включає: 1) відновлення особистісних характеристик, які потрібні для гармонійної взаємодії в суспільстві; 2) освоєння нових цінностей, ролей і навичок, які замінюють попередні; 3) систему заходів, спрямованих на повернення соціального статусу, формування або відновлення втрачених навичок, а також корекцію девіантної поведінки через залучення до позитивних соціальних відносин і діяльності [17, с. 163].

О. Вознесенська розглядає ресоціалізацію як процес змін, у ході якого людина засвоює нові моделі поведінки, що замінюють попередні [9]. Це означає адаптацію до нових умов шляхом трансформації звичних поведінкових зразків на ті, які більшою мірою відповідають новим соціальним реаліям.

В. Нікітін відзначає, що протягом останніх семи років ВПО в Україні стикнулися з явищем соціальної ізоляції. На початкових етапах вимушеного переселення більшість із них виявилися неспроможними самотійно забезпечити базові потреби, такі як харчування, житло чи побутові речі, оскільки рятувалися від війни, сподіваючись на швидке повернення до своїх домівок. У зв'язку з цим гуманітарна допомога та забезпечення тимчасовим житлом стали ключовими напрямками соціальної підтримки для цих людей.

Крім матеріальної допомоги, багато переселенців потребували психологічної підтримки та допомоги у відновленні втрачених документів. Цю допомогу надавали як державні та місцеві соціальні служби, так і волонтерські та громадські організації. Особливо варто підкреслити роль волонтерів, які взяли на себе значну частину відповідальності, завдяки своїй здатності швидко мобілізувати ресурси та організувати підтримку для переселенців [27, с. 121].

Процес ресоціалізації ВПО є багатогранним і охоплює широкий спектр завдань – від надання психологічної та соціальної підтримки до забезпечення економічної інтеграції та правових гарантій. Сучасні виклики, зокрема політична й економічна нестабільність, нестача житла й робочих місць, а також обмежений доступ до медичних і освітніх послуг, створюють додаткові перешкоди на цьому шляху.

Крім того, для ефективної ресоціалізації необхідно враховувати індивідуальні особливості переселенців, включаючи їхній вік, стать, сімейний стан та специфічні потреби. Лише комплексний і персоналізований підхід може забезпечити успішну адаптацію та інтеграцію ВПО у нове соціальне середовище, сприяючи зміцненню соціальної стабільності та розвитку громад.

Т. Семигіна разом із колегами проаналізувала аспекти соціальної підтримки ВПО, виділивши ключові інтервенції в роботі з цією категорією

населення. Дослідники підкреслюють, що ефективна система соціальної підтримки повинна базуватися на сучасних підходах, які сприяють активному залученню переселенців до процесу інтеграції та зменшують їхню залежність від соціальних служб [39].

Л. Нечипорук звернула увагу на проблему ресоціалізації дітей із сімей ВПО, акцентуючи на соціально-психологічних труднощах, які переживають діти, що постраждали внаслідок воєнних дій. У своїй роботі вона висвітлює основні напрями соціально-педагогічної підтримки, які є необхідними для успішної ресоціалізації таких дітей, включаючи розвиток емоційної стійкості, адаптацію до середовища та відновлення соціальних зв'язків [26].

Таким чином, ресоціалізація стала критично важливим інструментом для відновлення соціального функціонування в умовах, які диктує сучасна криза, спричинена військовими діями та соціальними трансформаціями.

У статті В. Бочелюка, І. Жадленко та М. Панової викладено етапи процесу ресоціалізації особистості, які характеризують її поступову адаптацію до нового соціального середовища:

- ознайомлення з новим середовищем. На цьому початковому етапі особа знайомиться з основними нормами, правилами та поведінковими стандартами нового середовища. Водночас індивід залишається вірним власним цінностям і установкам, сформованим у попередньому середовищі, та поки що не сприймає цінності нового оточення на глибокому свідомому рівні;

- толерантність. На цьому етапі відбувається процес взаємної адаптації між індивідом та соціальним середовищем. Індивід починає визнавати легітимність нових норм і цінностей, не повністю інтегруючись у них, а нове середовище проявляє терпимість до відмінностей у системі цінностей особи. Це стадія взаємної толерантності, яка сприяє створенню основ для подальшої інтеграції;

- акомодация. Цей етап характеризується поступовим прийняттям основних цінностей та норм нового середовища. Особа адаптується до нових умов, одночасно зберігаючи деякі свої цінності, які отримують часткове

визнання у новому оточенні. У результаті формується двосторонній компроміс, що сприяє подальшій інтеграції;

– асиміляція. На завершальній стадії ресоціалізації відбувається повне прийняття індивідом системи цінностей, норм і правил нового середовища. Особа інтегрується у нове оточення настільки, що його соціокультурні особливості стають невід’ємною частиною її світогляду. Це є свідченням успішного завершення процесу ресоціалізації [3].

Одним із ключових понять у нашому дослідженні є термін «підтримка», який визначається як «дія, що забезпечує опору або допомогу комусь чи чомусь, додає впевненості, підбадьорює та підкріплює» [7]. Для точного використання цього поняття в наукових дослідженнях важливо розмежовувати терміни «підтримка» і «допомога».

Підтримка, на відміну від допомоги, являє собою комплексну, цілеспрямовану і систематичну взаємодію, яка спрямована на вирішення конкретної проблеми. Її характерною рисою є тривалість: процес підтримки починається з моменту виявлення проблеми і триває до її повного усунення. Основний акцент робиться на внутрішньому потенціалі суб’єкта, враховуючи його мотивацію, навички, досягнення та інші особистісні ресурси. Завдяки цьому підтримка є індивідуалізованою та орієнтованою на довгострокову перспективу, залучаючи самого суб’єкта до активної участі в розв’язанні своєї проблеми.

Допомога, з іншого боку, переважно має короткостроковий характер і спрямована на негайне задоволення критичних потреб. Вона часто обмежується конкретною кризовою ситуацією і базується на можливостях того, хто її надає. Допомога, як правило, не вимагає глибокого аналізу ситуації чи індивідуальних потреб і не передбачає довгострокової участі в подоланні проблеми.

Таким чином, підтримка відрізняється більшою глибиною, тривалістю та орієнтацією на розвиток суб’єкта, тоді як допомога зосереджується на вирішенні нагальних і термінових завдань, часто без залучення самого бенефіціара до процесу. Це принципове розрізнення дозволяє більш точно

визначати завдання і методи соціальної роботи.

Н. Корпач та І. Сидорук підкреслюють, що серед ВПО значну частину складають соціально вразливі групи населення. До них належать люди з інвалідністю, літні люди, одинокі батьки та малозабезпечені. Вимушене переселення не лише не полегшує, а й значно ускладнює їхні життєві обставини. Деякі з них щодня стикаються з побутовими та соціальними труднощами, не маючи доступу до основних потреб, таких як житло чи харчування [20, с. 320].

Одним із пріоритетних напрямів підтримки цих людей стала гуманітарна допомога, яка включає забезпечення тимчасовим притулком і задоволення базових потреб. Водночас значна частина ВПО потребує психологічної підтримки, а також допомоги у відновленні втрачених документів. Надання такої допомоги здійснюється через співпрацю державних і місцевих соціальних служб із волонтерськими та громадськими організаціями, які активно долучаються до підтримки найбільш вразливих груп переселенців.

Дослідження А. Голотенко та О. Чуйко акцентує увагу на значенні соціальної підтримки, яка базується на активації особистісних ресурсів ВПО. Автори наголошують, що такі характеристики, як самоконтроль, особиста активність і відповідальність за своє життя, є ключовими для відновлення психосоціального благополуччя переселенців. Соціальна підтримка повинна будуватися як процес взаємодії між приймаючою громадою, яка створює умови для інтеграції, і самими ВПО, які беруть активну участь у покращенні своєї життєвої ситуації. Готовність громади сприяти інтеграції новоприбулих та здатність переселенців адаптуватися до нових умов є фундаментальними складовими успішної соціальної інтеграції [10].

Отже, ресоціалізація, яка включає процес адаптації до нових умов життя, відновлення внутрішньої гармонії, соціальних зв'язків і ролей, є невід'ємною частиною інтеграції ВПО у нові громади. Цей процес має багатогранний характер, охоплюючи соціальні, психологічні та економічні аспекти. Визначені етапи ресоціалізації – від ознайомлення з новим середовищем до повної

асиміляції – показують складність цього явища та важливість цілеспрямованої підтримки на кожному з них.

Соціальна підтримка ВПО є базовою умовою для забезпечення їхнього благополуччя. Її особливість полягає у тривалості, індивідуальному підході та акценті на активації внутрішніх ресурсів людини. Водночас необхідно розрізняти поняття «підтримка» і «допомога», оскільки підтримка має більш системний і довгостроковий характер, тоді як допомога спрямована на швидке реагування на кризові ситуації. Дослідження показали, що успішна ресоціалізація потребує тісної взаємодії між ВПО та приймаючими громадами, включаючи готовність громади створювати умови для інтеграції та активну участь самих ВПО у покращенні своєї життєвої ситуації. Лише такий підхід дозволить забезпечити не тільки інтеграцію ВПО у нові соціальні умови, але й збереження їхньої ідентичності та потенціалу для подальшого розвитку.

1.3. Методологічні підходи до організації підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб

Проблема підтримки та ресоціалізації ВПО в сучасних умовах є надзвичайно актуальною для України, яка стикається з масштабними соціальними викликами, зумовленими військовими діями, окупацією територій та масовим переміщенням населення. ВПО становлять особливу соціальну групу, яка через втрату звичного середовища, житла та стабільності потребує комплексного підходу до адаптації й інтеграції в нові громади.

Організація ефективної підтримки та ресоціалізації цих осіб потребує застосування різноманітних методологічних підходів, що враховують психологічні, соціальні, економічні та правові аспекти. Важливою є не лише оперативна гуманітарна допомога, але й довгострокові стратегії, спрямовані на відновлення життєдіяльності, самостійності та соціальної активності переселенців. Цей процес передбачає розробку інтегрованих механізмів, які базуються на взаємодії державних, місцевих і громадських організацій, а також

на залученні самих ВПО до активної участі в подоланні їхніх проблем.

Л. Карамушка визначає психологічну допомогу як одну з форм психологічних технологій, які вона називає психолого-організаційними технологіями. Цей підхід обґрунтовується тим, що такі технології, з одного боку, впроваджуються в межах діяльності організацій, а з іншого – спираються на врахування психологічних закономірностей, які впливають на роботу менеджерів, співробітників і організаційної системи загалом [18, с. 53].

Т. Титаренко визначає соціально-психологічний супровід внутрішньо переміщених осіб як форму психологічної допомоги, що передбачає довготривалі та системні заходи, спрямовані на психологічну підтримку й сприяння інтеграції таких осіб у нові громади. Це особливо важливо в умовах переходу від воєнного стану до мирного життя [46, с. 128].

Серед основних форм психологічної допомоги, які широко використовуються, виділяють консультування, профілактику, корекцію, адаптацію, реабілітацію та діагностику. Особливу увагу питанням психологічного консультування приділяють сучасні фахівці, такі як Т. Титаренко, Г. Хомич, Р. Федоренко та інші. Р. Федоренко визначає психологічне консультування як напрям практичної психології, що полягає у наданні спеціалістом безпосередньої допомоги тим, хто її потребує. Консультативна діяльність соціально-психологічної служби, за своїми завданнями, близька до просвітницької та профілактичної роботи і є однією з важливих форм їх реалізації [27, с. 6–7].

О. Войтенко у своїй праці акцентує, що найефективнішою формою роботи з сім'ями внутрішньо переміщених осіб є зустрічі та індивідуальні бесіди з дорослими й дітьми, починаючи зі шкільного віку. Групове консультування також може бути дієвим, зокрема за допомогою тренінгових груп, які сприяють розвитку комунікативних навичок і вмінь розв'язувати конфлікти, гештальт-груп і груп психодрами [10]. Ці підходи спрямовані на інтеграцію, адаптацію та покращення психосоціального стану ВПО, особливо в умовах тривалої кризи.

Сучасні фахівці, такі як Ю. Гундერთайло, Л. Карамушка, Т. Кузьмич, О. Чуйко, С. Уварова та інші, наголошують на важливій ролі соціально-психологічних служб у процесі адаптації внутрішньо переміщених осіб до нових умов життя. Крім того, значну підтримку надають волонтерські та благодійні організації, які забезпечують переселенців базовими потребами, а також групи взаємодопомоги, які сприяють емоційному відновленню та формуванню соціальних зв'язків. Як теоретики, так і практики приділяють особливу увагу проблемі посттравматичних стресових розладів, розглядаючи їх у контексті психологічного та соціального благополуччя вимушених переселенців.

Система матеріальної допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні охоплює низку заходів, спрямованих на підтримку цієї категорії населення, яка опинилася у складних життєвих обставинах через збройний конфлікт та окупацію територій. Основними складовими цієї допомоги є гарантії дотримання прав і свобод, соціальне страхування, щомісячні виплати, компенсації та пільги.

Гарантії дотримання прав і свобод ВПО, визначені Законом України № 1706-VII, передбачають створення умов для добровільного повернення переселенців до покинутих місць проживання або їхньої інтеграції за новим місцем [35]. Цей напрям формує правову основу для соціальної адаптації переселенців. У сфері соціального страхування передбачено фінансову підтримку на випадок безробіття: максимальний розмір допомоги становить 9 750 грн, що забезпечує мінімальний рівень захисту безробітних ВПО під час пошуку роботи. Щомісячна допомога на проживання, затверджена Постановою КМУ № 332, складає 2 000 грн для дорослих і 3 000 грн для дітей та осіб з інвалідністю [15]. Вона спрямована на покриття базових потреб, хоча її обсяг є недостатнім для забезпечення гідного рівня життя.

Додатково родини, які прихистили переселенців, отримують компенсацію у розмірі 450 грн на особу на місяць для покриття комунальних витрат, що стимулює громадян приймати переселенців і сприяє вирішенню житлових

проблем [31]. Роботодавцям компенсують витрати на працевлаштування ВПО в розмірі 6 700 грн за кожного працівника протягом двох місяців, що сприяє економічній інтеграції переселенців [32]. У сфері освіти надаються пільги для продовження здобуття освіти за рахунок державного бюджету, що сприяє соціалізації та професійному розвитку ВПО [33]. Також, під час антитерористичної операції, ВПО мають право на житлові субсидії, пільгове житло, земельні ділянки та кредитні пільги, що допомагає стабілізувати їхнє соціальне становище [34].

Таким чином, система матеріальної допомоги для ВПО в Україні спрямована на забезпечення базових потреб і створення умов для соціальної інтеграції. Водночас, обмежені фінансові ресурси та значне навантаження на державний бюджет ускладнюють реалізацію цих заходів. Активні механізми підтримки, такі як компенсація роботодавцям, демонструють позитивний вплив на інтеграцію переселенців у економічне життя країни, що має стати одним із ключових напрямків соціальної політики. Попри те, що державні виплати для ВПО лише частково покривають базові життєві потреби, вони все ж виступають важливим джерелом фінансової підтримки для тих, хто через вимушене переселення втратив житло, робочі місця та засоби до існування. Водночас, навіть такі мінімальні виплати у сукупності створюють значне навантаження на Державний бюджет. Тому ці фінансові інструменти слід сприймати як тимчасову допомогу, яка покликана підтримати переселенців у процесі їхньої адаптації та сприяти їхньому залученню до економічного життя [29].

Особливо важливо, щоб ВПО розглядали отримані кошти не лише як допомогу, а як стимул до особистого розвитку та реалізації трудового потенціалу. Вони несуть відповідальність за ефективне використання цих ресурсів не тільки перед собою, а й перед суспільством і тими, хто захищає країну. Активна інтеграція ВПО в економічне життя держави сприяє не лише їхній адаптації, а й загальному зміцненню економічної стійкості країни.

Аналіз та оцінка потреб внутрішньо переміщених осіб є ключовим

інструментом для підвищення ефективності, цільової спрямованості та результативності соціальної підтримки. Розуміння специфічних потреб цієї категорії населення дозволяє надавати допомогу більш структуровано, систематично та обґрунтовано з фінансового погляду. Знання того, що саме і кому необхідно, забезпечує оперативне реагування на потреби переселенців.

Дослідження доступних інформаційних джерел дало змогу впорядкувати ієрархію основних потреб ВПО. Базовий рівень складають потреби, пов'язані з виживанням: їжа, одяг, житло, медична і соціальна допомога, а також безпека. Після вирішення першочергових потреб, таких як харчування та одяг, однією з найгостріших залишається питання забезпечення житлом, особливо для тих, хто не має фінансової спроможності придбати його самостійно. У цьому напрямі важливим кроком стала ініціація програм із забезпечення житла та відшкодування втрачених матеріальних ресурсів [29].

Наступним важливим пріоритетом є допомога у працевлаштуванні. Однак, за останній період лише 46% переселенців вдалося знайти роботу за місцем нового проживання. Основними причинами цього є нестача вакансій (64%) і низький рівень заробітної плати (56%), що значно впливає на рівень добробуту ВПО. Крім того, багато переселенців потребують юридичних консультацій, зокрема з питань релокації бізнесу або переміщення власних підприємств [14].

Аналіз статистичних даних і інформаційних джерел також дозволив виокремити низку проблем, які ускладнюють надання соціальної підтримки ВПО. Серед них: недостатня оцінка реальних потреб переселенців, низька здатність державних установ оперативно реагувати на виклики, обмежена кількість кваліфікованих фахівців у соціальній сфері, а також брак бюджетних ресурсів. Ці чинники створюють додаткові бар'єри для ефективної інтеграції та підтримки ВПО, що вимагає комплексного підходу до вирішення проблеми [29].

Окрім національного законодавства, роль у захисті прав ВПО відіграє співпраця України з міжнародними організаціями, такими як ООН, ОБСЄ,

Європейський Союз, а також з неурядовими організаціями, які надають гуманітарну та правову підтримку. Така співпраця сприяє вдосконаленню вітчизняного законодавства, впровадженню кращих практик захисту прав ВПО та забезпеченню відповідності міжнародним стандартам [1, с. 448–451].

Правове регулювання соціального захисту ВПО в Україні є комплексним процесом, що включає взаємодію національних нормативно-правових актів із міжнародними рекомендаціями та стандартами. Ефективна реалізація прав переселенців вимагає постійного вдосконалення законодавчої бази, її адаптації до динамічних змін умов і потреб ВПО.

Соціальні програми й послуги для ВПО є важливим компонентом забезпечення їхніх прав та гідного рівня життя. Держава зобов'язана надавати всеосяжну підтримку, забезпечуючи базові потреби переселенців та сприяючи їх інтеграції в нові громади. Одним із ключових елементів соціальної підтримки є забезпечення житлом. ВПО мають право на тимчасове житло, яке надається органами місцевого самоврядування. Це може включати як оренду житла, так і надання приміщень у соціальних гуртожитках [41].

Не менш важливим аспектом є медичний захист. ВПО мають право на безкоштовне медичне обслуговування у державних і комунальних закладах охорони здоров'я. Акцент зроблено на наданні психологічної допомоги, адже значна частина ВПО пережила травматичні події, що негативно вплинули на їхній психоемоційний стан. Для цього створюються спеціалізовані центри психологічної допомоги та реабілітації, де працюють кваліфіковані психологи та психотерапевти, що допомагає ВПО долати наслідки травматичних переживань.

Таким чином, система соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні ґрунтується на поєднанні національних і міжнародних підходів, спрямованих на забезпечення їхніх прав, адаптацію та інтеграцію в нові умови. Постійна взаємодія з міжнародними організаціями та вдосконалення соціальних програм є ключовими складовими успішного вирішення проблем ВПО.

Отже, застосування різноманітних методологічних підходів дозволяє

забезпечити не лише оперативну гуманітарну допомогу, але й довгострокові стратегії відновлення життєдіяльності, самостійності та соціальної активності переселенців. Важливу роль у цьому процесі відіграють соціально-психологічні служби, державні інституції, волонтерські та благодійні організації, а також самі ВПО, які активно залучаються до вирішення своїх проблем.

Методологічні підходи до підтримки ВПО включають:

- психологічну допомогу, систематизовану через індивідуальні та групові консультації, профілактику, корекцію та реабілітацію;
- матеріальну підтримку – надання житла, щомісячної допомоги, компенсацій роботодавцям за працевлаштування ВПО, що сприяє економічній інтеграції переселенців;
- юридичну допомогу – забезпечення прав і свобод ВПО відповідно до національного законодавства та міжнародних стандартів;
- міжнародну співпрацю – взаємодію з такими організаціями, як ООН, ОБСЄ, Європейський Союз, для впровадження практик захисту прав ВПО.

Ключовими викликами залишаються обмеженість бюджетних ресурсів, нестача кваліфікованих фахівців у соціальній сфері та необхідність оперативного реагування на потреби ВПО. Однак, активне залучення переселенців до економічного життя, розвиток їхнього трудового потенціалу та зміцнення соціальних зв'язків сприяють стабілізації суспільства та інтеграції ВПО.

Висновки до розділу 1

1. Поняття «внутрішньо переміщені особи» стало ключовим об'єктом дослідження та регулювання в сучасній практиці публічного управління, особливо в контексті масштабних криз, спричинених збройними конфліктами. Аналіз національного та міжнародного підходів до розуміння і вирішення проблем ВПО демонструє складність цього явища, його багатовимірність і важливість для соціального, демографічного та економічного розвитку

держави.

Сучасне регулювання проблеми ВПО охоплює правове визнання їхнього статусу, надання соціальної підтримки, житлових субсидій, доступу до медичних, освітніх та професійних послуг. Проте виклики залишаються значними: повторні переміщення, проблеми інтеграції, нестача житла, соціальної адаптації, а також обмеженість бюджетних ресурсів.

2. Сутність підтримки та ресоціалізації ВПО в сучасних умовах полягає у забезпеченні соціальної, психологічної та економічної адаптації цих людей до нових життєвих умов. Процес ресоціалізації охоплює широкий спектр завдань: від задоволення базових потреб до відновлення внутрішньої гармонії, соціальних зв'язків і формування нових соціальних ролей. Дослідження підтверджують, що ресоціалізація є багатогранним явищем, яке вимагає комплексного підходу з боку держави, місцевих громад і самих ВПО. Соціальна підтримка ВПО має базовий характер і спрямована на забезпечення їхнього добробуту та інтеграції в нові громади. Її ключовими принципами є довготривалість, індивідуальний підхід та акцент на активацію внутрішніх ресурсів ВПО.

3. Методологічні підходи до організації підтримки та ресоціалізації ВПО є важливим компонентом державної політики, спрямованої на вирішення наслідків масового переселення населення, спричиненого збройними конфліктами. Ключовими елементами підтримки ВПО є: психологічна допомога, соціальна допомога, юридична допомога, міжнародна співпраця. Комплексний і системний підхід до ресоціалізації є критично важливим для вирішення цієї багатогранної проблеми, яка впливає на соціальну й економічну стійкість країни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

2.1. Характеристика Благодійного фонду «Рішучі Серця» як суб'єкта в системі підтримки внутрішньо переміщених осіб

Благодійна організація Благодійний фонд «Рішучі серця» є структурою, зареєстрованою в Україні, що функціонує з 9 серпня 2022 року. Її основна мета – надання соціальної допомоги, зокрема тим, хто потребує підтримки у складних життєвих обставинах. Організація зареєстрована у місті Дніпро (Дніпропетровська область) за адресою: Ярмарковий узвіз, будинок 27, і має чітко визначений спектр видів діяльності.

Основний вид діяльності фонду згідно з кодом КВЕД 88.99 – надання іншої соціальної допомоги без забезпечення проживання, яка не включена в інші категорії. Це охоплює широкий спектр соціальної підтримки для різних категорій населення.

Додаткові види діяльності. Організація також займається такими напрямками:

- вантажний автомобільний транспорт і послуги з перевезення речей;
- надання інших освітніх послуг;
- догляд за особами із забезпеченням проживання [4].

Контактна інформація. Організація доступна через електронну пошту (o1982lob@gmail.com) і телефон (+380 67 393-19-82), що забезпечує зручність комунікації з громадськістю та потенційними партнерами.

Організація була створена у серпні 2022 року, що може свідчити про її актуальність у контексті соціальних викликів, спричинених війною в Україні. Це свідчить про її можливу спрямованість на вирішення гострих соціальних проблем, пов'язаних із вимушеним переселенням, забезпеченням життєвих потреб населення та іншими викликами [4]. Соціальна допомога без

забезпечення проживання для осіб похилого віку та інвалідів. Такий широкий спектр діяльності свідчить про багатофункціональний підхід до вирішення соціальних проблем.

Податковий статус БФ «Рішучі серця»:

— організація не є платником ПДВ, що є характерним для неприбуткових установ, які не здійснюють комерційної діяльності;

— організація зареєстрована як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з 10 серпня 2022 року, що підтверджує її виконання обов'язків із соціальних виплат.

Реєстраційні дані БФ «Рішучі серця»:

— Благодійний фонд взятий на облік у Головному управлінні ДПС у Дніпропетровській області, Правобережна ДПП (Чечелівський район м. Дніпро);

— реєстраційна справа фонду знаходиться у Департаменті адміністративних послуг та дозвільних процедур Дніпровської міської ради;

— відомості про взяття на облік у податкових органах підтверджують, що організація веде діяльність у межах законодавства.

Особливості реєстраційної діяльності:

— зміни у реєстраційних даних: з моменту заснування організації 9 серпня 2022 року були внесені зміни, пов'язані з найменуванням, статутним капіталом (нуль гривень) та адресою.

Організація має прозорий статус неприбуткової структури, що підтверджується внесенням до відповідних реєстрів. Відсутність реєстрації у базі платників ПДВ свідчить про те, що фонд не займається підприємницькою діяльністю. Ведення реєстраційної справи в міській раді свідчить про належний адміністративний контроль і відповідність місцевому законодавству.

Директором організації є Лоба Ольга Валеріївна, яка відповідає за стратегічний напрям роботи фонду, його адміністративне управління та співпрацю з партнерами.

Благодійна організація «Благодійний фонд «Рішучі серця» (код ЄДРПОУ 44761243) функціонує на основі колегіальної структури управління, до складу

якої входять загальні збори та правління. Відсутність державної частки в підприємстві підтверджує, що організація є повністю приватною, що дає їй незалежність у прийнятті рішень та можливість адаптуватися до викликів, пов'язаних із благодійною діяльністю.

Засновники фонду БФ «Рішучі серця»:

- Швайко Сергій Миколайович – засновник проживає у місті Дніпро. Його участь у фонді вказує на активну залученість до управління та стратегічного планування діяльності організації;

- Лоба Ольга Валеріївна – вона одночасно є засновником і директором фонду, що свідчить про її ключову роль у керівництві та координації благодійної діяльності. Її адреса у Дніпрі свідчить про регіональний фокус організації;

- Тягній Валентин Миколайович – його залученість як засновника підкреслює колективний характер управління організацією, де кожен із учасників може вносити свій вклад у діяльність фонду.

Організація керується загальними зборами та правлінням, що забезпечує баланс між стратегічним і оперативним управлінням. Така модель дозволяє ухвалювати рішення колегіально, враховуючи різні думки й підходи до вирішення питань.

Аналіз діяльності БФ «Рішучі серця»:

- прозорість – організація відкрито надає інформацію про своїх засновників, що сприяє зміцненню довіри серед громадськості та потенційних партнерів;

- фокус на благодійності – відсутність державної частки дозволяє фонду зосереджуватися виключно на своїй місії, спрямованій на соціальну підтримку;

- колегіальний підхід – залучення кількох засновників забезпечує багатогранний підхід до управління, де кожен учасник має можливість впливати на розвиток організації.

Благодійний фонд «Рішучі серця» демонструє злагоджену структуру управління, яка базується на участі трьох засновників і забезпечує ефективність

у прийнятті рішень. Організація має прозорий характер і незалежність від державного впливу, що дозволяє їй гнучко реагувати на соціальні виклики. Її діяльність базується на принципах співпраці та взаємодії, що є важливими для успішної реалізації благодійних ініціатив.

Фонд «Рішучі серця» демонструє комплексний підхід до надання соціальної допомоги, орієнтуючись як на безпосереднє вирішення життєвих потреб осіб, так і на створення умов для їхньої інтеграції та адаптації. Основна діяльність організації зосереджена на соціальному захисті вразливих груп населення, а додаткові напрями роботи розширюють можливості фонду у забезпеченні всебічної підтримки. Ця організація може слугувати прикладом швидкого реагування на сучасні соціальні виклики, зокрема завдяки своїй гнучкості у наданні різноманітних видів допомоги. Її реєстраційна база та прозорість даних також сприяють довірі до фонду серед громадян і партнерів.

Основним напрямом діяльності фонду є надання тимчасової підтримки ВПО. Це включає розподіл гуманітарної допомоги, такої як продукти харчування, одяг, предмети першої необхідності, а також забезпечення тимчасовим житлом для тих, хто цього потребує. Така допомога є критично важливою для адаптації та підтримки базових життєвих потреб переселенців.

Фонд використовує сучасні технології для комунікації з бенефіціарами. Щотижня у Telegram-каналі організації публікуються актуальні форми для реєстрації на отримання допомоги, а також списки бенефіціарів, які зареєстровані та мають право на отримання підтримки. Це сприяє прозорості та організованості процесу, дозволяючи оперативно реагувати на запити громади.

Крім того, фонд активно залучає волонтерів і партнерів для реалізації своєї місії, спрямованої на соціальну підтримку. Локація для видачі гуманітарної допомоги знаходиться за адресою: пр. Лесі Українки, 36а, що дозволяє забезпечити доступність для нужденних. У визначені дні бенефіціари можуть отримати допомогу, що значно полегшує їхні умови проживання.

Благодійна організація «Рішучі серця» спрямовує свою діяльність на підтримку внутрішньо переміщених осіб, які зареєстровані в місті Дніпро і

належать до окремих соціально вразливих категорій населення. Серед осіб, які мають право на отримання допомоги, виокремлюються наступні групи: пенсіонери віком від 60 років; інваліди I, II та III групи; одинокі матері; сім'ї з дітьми віком до 1 року, включаючи вагітних жінок; багатодітні родини.

Процес отримання допомоги передбачає надання документів, які підтверджують статус бенефіціара (довідка ВПО, реєстраційний номер облікової картки платника податків, паспорт або ID-картку, а також документ, що засвідчує належність особи до однієї з вищезазначених категорій). Цей набір документів дозволяє фонду впевнитися в актуальності статусу та забезпечити допомогу саме тим, хто її найбільше потребує.

Така політика допомоги спрямована на підтримку найбільш уразливих верств населення, які через обставини війни та вимушеного переміщення опинилися у складних життєвих умовах. Завдяки прозорим критеріям відбору та чітко визначеній процедурі отримання допомоги, фонд «Рішучі серця» забезпечує ефективну підтримку людям, які цього потребують найбільше.

Отже, фонд демонструє прозорість і відкритість, надаючи громадськості доступ до інформації про засновників, види діяльності та процеси реєстрації бенефіціарів. Управління здійснюється колегіально, що включає участь трьох засновників і функціонування правління. Така модель забезпечує різнобічний підхід до вирішення соціальних питань і оперативність у прийнятті рішень.

Особливістю роботи фонду є активне використання сучасних технологій для комунікації з громадськістю. Щотижневі публікації в Telegram-каналі організації сприяють ефективній взаємодії з бенефіціарами, дозволяючи прозоро реєструвати осіб, які потребують допомоги, та оперативно вирішувати їхні потреби. Додаткові напрями роботи, такі як освітні послуги та перевезення речей, розширюють спектр послуг, що дозволяє забезпечити всебічну підтримку.

Організація також активно залучає волонтерів і партнерів, що сприяє її стійкості та збільшенню масштабів діяльності. Завдяки комплексному підходу до вирішення проблем ВПО та інших уразливих груп, фонд виконує важливу

роль у зміцненні соціальної згуртованості та підтримці громадян у складних життєвих обставинах.

2.2. Аналіз системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб Благодійного фонду «Рішучі Серця»

В умовах тривалої військової агресії в Україні проблема ВПО набуває особливого значення, оскільки мільйони людей змушені залишати свої домівки, втрачаючи звичне середовище проживання, стабільність і доступ до базових ресурсів. Це створює значні соціальні виклики, які вимагають комплексних підходів до підтримки та ресоціалізації ВПО. Однією з ключових ланок у вирішенні цих проблем виступають благодійні організації, які беруть на себе частину відповідальності за соціальну підтримку найбільш уразливих верств населення.

Благодійний фонд «Рішучі серця», заснований у серпні 2022 року в місті Дніпро, є прикладом ефективної роботи у напрямі допомоги ВПО. Основною метою фонду є надання соціальної підтримки, гуманітарної допомоги та сприяння адаптації переселенців до нових умов проживання. Завдяки багатогранній діяльності, включаючи розподіл гуманітарної допомоги, забезпечення тимчасовим житлом і психологічну підтримку, фонд сприяє інтеграції ВПО в нові громади та відновленню їхнього соціального статусу.

Благодійний фонд «Рішучі серця» розробив багаторівневу систему підтримки та ресоціалізації ВПО, спрямовану на забезпечення базових потреб, адаптацію до нових умов життя та інтеграцію в приймаючі громади. Система базується на комплексному підході, який охоплює гуманітарну, соціальну, психологічну та правову допомогу.

Гуманітарна підтримка, що надається Благодійним фондом «Рішучі серця», є однією з основних складових його діяльності. Цей напрям спрямований на оперативне реагування на базові потреби ВПО. Фонд забезпечує різнобічну гуманітарну допомогу, яка включає кілька ключових

компонентів.

Продукти харчування. Одним із найважливіших аспектів гуманітарної підтримки є забезпечення переселенців продовольчими наборами. Фонд формує набори, які відповідають базовим харчовим потребам ВПО. До складу таких наборів входять крупи, консерви, макаронні вироби, олія, цукор, чай та інші продукти довготривалого зберігання, які дозволяють переселенцям забезпечити себе харчуванням у перші тижні після переїзду. Формування наборів відбувається з урахуванням рекомендацій дієтологів, що дозволяє врахувати потреби різних вікових груп та осіб із хронічними захворюваннями.

Одяг та засоби гігієни. Благодійний фонд активно організовує розподіл теплого одягу, взуття та інших речей першої необхідності. Це особливо актуально в зимовий період, коли ВПО залишають свої домівки без можливості взяти з собою достатньо речей. Розподіляються теплі куртки, светри, шарфи, шапки, рукавички та взуття для дітей і дорослих. Крім того, фонд надає засоби особистої гігієни, включаючи мило, шампуні, зубні пастки, підгузки та жіночі гігієнічні засоби, що є важливою частиною підтримки гідного рівня життя переселенців. Усе це забезпечує мінімальні умови для дотримання санітарних норм і гігієни в нових умовах проживання.

Тимчасове житло. Ще одним пріоритетним напрямом роботи фонду є організація тимчасового житла для найбільш уразливих категорій ВПО. Фонд забезпечує місця проживання для пенсіонерів, самотніх матерів, багатодітних родин, вагітних жінок та осіб із інвалідністю. Для цього використовуються як спеціально обладнані тимчасові центри, так і приватні житлові приміщення, орендовані фондом або надані партнерами. Тимчасове житло включає базові меблі, засоби обігріву та побутові речі, що дозволяє переселенцям мати дах над головою, поки вони шукають постійне житло чи вирішують інші життєві питання. Фонд також допомагає переселенцям із транспортуванням до місць тимчасового проживання, забезпечуючи їхнє безпечне переселення.

Таким чином, гуманітарна підтримка Благодійного фонду «Рішучі серця» спрямована на задоволення першочергових потреб ВПО, надаючи їм необхідні

ресурси для виживання та створюючи мінімальні умови для адаптації до нових обставин. Комплексний підхід, що включає продовольство, одяг, засоби гігієни та тимчасове житло, дозволяє значно полегшити перші етапи життя переселенців на новому місці.

Система соціальної підтримки Благодійного фонду «Рішучі серця» спрямована на довгострокове вирішення проблем ВПО та забезпечення умов для їхньої успішної інтеграції у нові громади. Цей напрям роботи охоплює низку ключових заходів, які допомагають ВПО не лише адаптуватися до нових умов, але й стати активними учасниками суспільного життя.

Одним із основних аспектів соціальної підтримки є допомога в оформленні документів. У деяких випадках ВПО стикаються з труднощами у відновленні втрачених документів, таких як паспорт, ідентифікаційний код чи довідка ВПО. Фонд забезпечує консультації з юридичних питань, допомагає оформити документи, необхідні для отримання статусу ВПО, та супроводжує процес реєстрації у відповідних державних органах. Це включає підтримку в отриманні державної допомоги, субсидій, пільг та інших соціальних гарантій, передбачених для ВПО. Така допомога є важливою, оскільки дозволяє переселенцям швидше інтегруватися у нове середовище та отримати доступ до необхідних послуг.

Особлива увага приділяється допомозі з працевлаштуванням. Фонд співпрацює з місцевими підприємствами та організаціями для створення можливостей працевлаштування для ВПО. Це включає організацію ярмарків вакансій, де переселенці можуть знайти підходящу роботу, а також створення бази вакансій, яка відповідає кваліфікації та потребам переселенців. Крім того, фонд надає консультації з питань працевлаштування, допомагає з підготовкою резюме та супроводжує кандидатів під час співбесід. Для підвищення шансів ВПО на працевлаштування фонд організовує тренінги та семінари, спрямовані на розвиток професійних навичок, перекваліфікацію та адаптацію до нових вимог ринку праці.

Система соціальної підтримки Благодійного фонду «Рішучі серця» є

багатогранною та спрямованою на довгострокову стабілізацію життєвої ситуації ВПО. Вона базується на принципах індивідуального підходу, що дозволяє враховувати потреби кожної людини та надавати максимально ефективну допомогу. Завдяки цьому фонд не лише забезпечує вирішення нагальних проблем переселенців, але й сприяє їхній активній інтеграції у соціальне та економічне життя приймаючих громад.

Благодійний фонд «Рішучі Серця» приділяє значну увагу психологічній допомозі ВПО, які пережили стресові та травматичні події, пов'язані з війною, вимушеним переміщенням, втратою близьких чи майна. Основною метою цієї складової діяльності є підтримка психоемоційного стану людей, допомога у подоланні наслідків стресу та інтеграція в нове середовище.

Індивідуальні консультації, які надають кваліфіковані психологи фонду, спрямовані на подолання травматичного досвіду, зокрема посттравматичного стресового розладу. Під час консультацій психологи допомагають клієнтам зрозуміти природу їхніх емоційних реакцій, опрацювати складні переживання, навчитися контролювати тривогу та стрес, а також адаптуватися до нових умов життя. Такі зустрічі дозволяють індивідуально враховувати потреби кожного бенефіціара, пропонуючи їм персоналізовані стратегії подолання кризи.

Групові тренінги та терапевтичні групи спрямовані на створення спільноти підтримки серед переселенців. Учасники цих занять мають змогу поділитися власними переживаннями, отримати підтримку однодумців. Тематичні сесії, такі як розвиток емоційної стійкості або відновлення соціальних зв'язків, допомагають людям відчувати свою значущість у новій громаді, знайти внутрішні ресурси для відновлення та стати активними учасниками соціального життя.

Психоосвітні заходи, серед яких лекції та семінари, мають на меті підвищення рівня обізнаності ВПО щодо подолання стресу, управління емоціями та адаптації в кризових умовах. Зокрема, такі заходи охоплюють теми організації сімейного життя в умовах вимушеного переселення, побудови стосунків із новими сусідами, а також інтеграції в соціум. Такі заходи надають

практичні інструменти для вирішення щоденних проблем і сприяють формуванню нових моделей поведінки, які допомагають людям справлятися зі стресовими ситуаціями.

Усі заходи з психологічної допомоги, організовані фондом, є невід’ємною складовою комплексної системи підтримки, яка забезпечує не лише задоволення базових потреб, але й сприяє відновленню внутрішнього балансу, гармонії та поверненню до повноцінного життя.

Благодійний фонд «Рішучі Серця» приділяє значну увагу інформаційній підтримці своїх бенефіціарів, ефективно використовуючи сучасні цифрові технології для забезпечення оперативної та прозорої комунікації. Основною метою цієї складової діяльності є інформування ВПО про доступні програми підтримки, полегшення процесу реєстрації на отримання допомоги та залучення громадськості до благодійної діяльності.

Одним із ключових інструментів є Telegram-канал фонду, який слугує основною платформою для комунікації з бенефіціарами. Щотижня в цьому каналі публікуються актуальні форми для реєстрації на отримання гуманітарної допомоги, що дозволяє ВПО оперативно подати заявки на підтримку. Крім того, у Telegram-каналі регулярно розміщуються списки бенефіціарів, які отримали підтвердження права на допомогу. Це забезпечує прозорість і чіткість процесу розподілу ресурсів, а також дозволяє уникати дублювання заявок.

Додатково фонд активно реалізує інформаційні кампанії через соціальні мережі, які охоплюють широку аудиторію та сприяють підвищенню рівня обізнаності про діяльність організації. У межах цих кампаній фонд інформує громадськість про доступні програми підтримки, умови отримання допомоги, а також про можливості участі у волонтерській діяльності. Такий підхід допомагає не лише досягати бенефіціарів, які потребують допомоги, але й залучати до благодійної діяльності нових партнерів, донорів і волонтерів.

Інформаційна підтримка є важливим елементом діяльності фонду, який забезпечує доступність, прозорість та ефективність його програм. Використання цифрових технологій дозволяє оперативно реагувати на потреби

бенефіціарів, налагоджувати комунікацію з громадськістю та створювати відкриту платформу для взаємодії всіх зацікавлених сторін. Такий підхід сприяє підвищенню довіри до організації та посиленню її соціального впливу.

Благодійний фонд «Рішучі Серця» активно сприяє освітній і соціальній інтеграції ВПО, реалізуючи комплекс заходів, спрямованих на їхню ресоціалізацію та адаптацію до нових умов життя. Цей напрям діяльності охоплює професійну освіту, соціалізацію дітей і молоді, а також формування громадських ініціатив, що сприяє гармонійному включенню ВПО в життя нових громад.

Професійна освіта є важливим компонентом адаптації дорослого населення. Фонд організовує навчальні курси, тренінги та семінари, спрямовані на підвищення кваліфікації або здобуття нових професійних навичок. Це дозволяє ВПО інтегруватися у ринок праці, знайти роботу за новим місцем проживання, а також підвищити їхню конкурентоспроможність. Навчальні заходи охоплюють різноманітні сфери, зокрема інформаційні технології, адміністрування, соціальну роботу та інші галузі, які мають попит у регіоні.

Соціалізація дітей та молоді є пріоритетним напрямом, що спрямований на забезпечення сталого розвитку наступного покоління. Фонд організовує освітні й творчі заходи для дітей із сімей ВПО, включаючи арт-терапію, спортивні змагання, майстер-класи та інтерактивні заняття. Ці заходи сприяють розвитку креативного мислення, соціальних навичок та емоційної стійкості дітей, створюючи сприятливе середовище для їхньої адаптації в нових колективах. Молодь також залучають до освітніх програм із розвитку лідерських якостей та ініціативності.

Формування громадських ініціатив є ключовим елементом інтеграції дорослого населення. Фонд заохочує ВПО до участі у волонтерських проектах і соціальних акціях, які сприяють їхньому залученню до життя громади. Участь у таких ініціативах дозволяє переселенцям встановлювати нові соціальні зв'язки, ділитися власним досвідом і відчувати себе частиною нової спільноти. Волонтерські проекти охоплюють допомогу іншим ВПО, участь у благоустрої

територій, проведення просвітницьких заходів та акцій.

Таким чином, заходи з освітньої та соціальної інтеграції, які реалізує фонд, сприяють не лише адаптації ВПО, але й їхньому активному включенню у життя нових громад. Завдяки цьому формується стійке середовище, яке підтримує гармонійний розвиток як переселенців, так і місцевого населення. Такий підхід сприяє зменшенню соціальної напруженості та створює умови для взаємної підтримки й співпраці в умовах сучасних викликів.

Благодійний фонд «Рішучі Серця» активно працює над створенням комплексної системи підтримки для найбільш уразливих категорій ВПО, ураховуючи їхні специфічні потреби. У своїй діяльності фонд приділяє увагу пенсіонерам, самотнім матерям, багатодітним сім'ям та людям з інвалідністю, розробляючи спеціальні програми, які сприяють їхньому соціальному та психологічному благополуччю.

Для пенсіонерів фонд надає додаткову гуманітарну допомогу, включаючи продукти харчування, теплі речі та предмети першої необхідності. Ця категорія також отримує психологічну підтримку через індивідуальні консультації та групові зустрічі, що допомагають подолати ізоляцію, зумовлену зміною середовища, та забезпечують емоційну стабільність.

Самотні матері та багатодітні сім'ї отримують особливу підтримку. Фонд організовує дитячі заходи, спрямовані на розвиток і дозвілля дітей, що сприяє їхній соціалізації в нових умовах. Додатково сім'ї забезпечуються одягом, навчальними матеріалами та іншими необхідними ресурсами, що допомагають дітям успішно інтегруватися в освітнє середовище.

Для осіб з інвалідністю фонд розробив програми адаптації тимчасового житла до їхніх потреб. Це включає забезпечення доступності житла, надання засобів реабілітації, таких як милиці, колісні крісла, ортопедичні засоби, а також організацію психологічної підтримки, яка допомагає долати стресові ситуації та покращує якість життя цієї категорії.

Волонтерська діяльність є невід'ємною частиною роботи фонду, спрямованою на ефективну реалізацію програм підтримки. Волонтери активно

беруть участь у підготовці та розподілі гуманітарної допомоги, організації заходів для ВПО, таких як ярмарки вакансій, тренінги, освітні лекції. Їхня діяльність також охоплює психологічну підтримку та соціальну роботу, що дозволяє швидше реагувати на індивідуальні потреби бенефіціарів і створює атмосферу довіри та співпраці між фондом і переселенцями.

Таким чином, комплексний підхід до підтримки найбільш уразливих категорій забезпечує не лише задоволення їхніх базових потреб, але й сприяє соціальній адаптації, інтеграції в громаду та відновленню емоційної рівноваги, що є важливим аспектом у процесі ресоціалізації.

Отже, система підтримки та ресоціалізації, розроблена Благодійним фондом «Рішучі серця», є багаторівневою, комплексною та гнучкою. Її орієнтація на різні аспекти життя ВПО, від гуманітарної допомоги до соціальної інтеграції, забезпечує значну підтримку для переселенців у складних умовах. Використання сучасних інструментів комунікації, зокрема Telegram-каналу, дозволяє оперативно реагувати на запити бенефіціарів і підвищує ефективність програм фонду. Завдяки своїй діяльності «Рішучі серця» сприяють соціальній стабільності та розвитку громад, в які інтегруються ВПО.

2.3. Ефективність заходів щодо підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб (на прикладі Благодійного фонду «Рішучі Серця»)

У сучасних умовах, коли Україна стикається з масштабними соціальними викликами, спричиненими збройними конфліктами та внутрішнім переміщенням мільйонів громадян, питання ефективності підтримки ВПО набуває особливого значення. Благодійний фонд «Рішучі Серця» став важливим елементом системи допомоги цій соціально вразливій групі, здійснюючи комплексний підхід до вирішення їхніх проблем. Діяльність фонду охоплює гуманітарну, соціальну, психологічну, освітню підтримку та сприяння інтеграції переселенців у нове соціальне середовище.

Ефективність роботи організації визначається не лише обсягом наданої

допомоги, але й здатністю адаптувати свої програми до актуальних потреб бенефіціарів. Важливим аспектом є моніторинг результатів діяльності, який дозволяє аналізувати вплив заходів фонду на соціальну адаптацію та ресоціалізацію ВПО, а також їхню інтеграцію у громаду.

Фонд «Рішучі Серця» організував розгалужену систему гуманітарної допомоги, яка включає надання продовольчих наборів, одягу, засобів гігієни та тимчасового житла. За період своєї діяльності організація забезпечила підтримкою понад 10 000 бенефіціарів із числа ВПО. Зокрема, було роздано понад 15 000 продовольчих наборів, які відповідали базовим харчовим потребам переселенців. Також фонд забезпечив розподіл понад 7 000 одиниць теплового одягу та взуття, що допомогло людям підготуватися до зимового періоду.

Значна увага приділялася наданню засобів особистої гігієни, яких було розподілено понад 5 000 наборів, що включали базові речі, необхідні для дотримання санітарних норм. Окремо варто відзначити організацію тимчасового житла для найбільш уразливих категорій населення. У співпраці з місцевими партнерами та волонтерами фонд забезпечив проживання для понад 500 осіб, серед яких пенсіонери, багатодітні родини, самотні матері, вагітні жінки та особи з інвалідністю. Ці досягнення підкреслюють масштаб і важливість роботи фонду, адже задоволення базових потреб таких груп населення забезпечило не лише їхнє виживання в умовах кризи, але й створило передумови для подальшої адаптації та інтеграції в нове соціальне середовище.

Ефективність соціальної підтримки фонду «Рішучі Серця» підтверджується значним обсягом наданої допомоги та її впливом на стабільність і добробут ВПО. У межах своєї діяльності фонд надав понад 3 000 консультацій з питань оформлення документів, включаючи відновлення втрачених документів, реєстрацію статусу ВПО та оформлення державної допомоги. Це значно полегшило доступ переселенців до соціальних виплат і адміністративних послуг.

У співпраці з місцевими підприємствами та органами влади було

організовано понад 10 ярмарків вакансій, у яких взяли участь близько 1 500 ВПО. У результаті таких заходів понад 600 осіб отримали пропозиції роботи, що забезпечило їм стабільний дохід і сприяло економічній інтеграції.

Додатково фонд співпрацював із роботодавцями для забезпечення працевлаштування на гнучких умовах, що дозволило ВПО поєднувати роботу з доглядом за дітьми чи виконанням інших обов'язків. Така діяльність не лише сприяла фінансовій стабільності переселенців, але й створила умови для їхньої інтеграції в нові громади, зміцнюючи соціальні зв'язки та сприяючи адаптації до нових умов життя.

Один із ключових проєктів фонду реалізується у співпраці з кафедрою менеджменту, публічного управління та адміністрування Дніпровського державного аграрно-економічного університету (ДДАЕУ). Завдяки цій співпраці для ВПО створено унікальну освітню програму, що допомагає їм освоювати нові професійні навички та адаптуватися до нових реалій. Ця ініціатива є яскравим прикладом інтеграції освітніх і соціальних ресурсів для підтримки переселенців.

Проєкт виник з ініціативи викладачки ДДАЕУ, яка сама є ВПО. Під час участі в одному з курсів з психологічної підтримки вона запропонувала університету спільно створити освітню програму, яка б сприяла не лише професійному розвитку ВПО, але й їх соціальній адаптації. Очільниця фонду «Рішучі серця» Ольга Лоба підкреслила унікальність цього курсу, який дозволяє переселенцям навчатися новому, відкривати для себе інші можливості та планувати професійне майбутнє.

Курс отримав назву «Публічно-управлінська майстерність для початківців». Він спрямований на те, щоб надати учасникам основи лідерства, управлінських навичок та комунікацій у публічній сфері. Крім того, значна частина курсу присвячена бізнес-плануванню та стратегічному мисленню. Учасники матимуть змогу не лише здобути нові знання, а й розробити бізнес-плани для реалізації власних підприємницьких ідей.

За словами завідувачки кафедри менеджменту публічного управління та

адміністрування ДДАЕУ Наталії Бондарчук, теми курсу були сформовані на основі опитувань серед ВПО. Найпопулярнішими серед досліджуваних стали такі напрями: лідерство, основні управлінські навички, комунікації в публічній сфері. Програма враховує актуальні потреби переселенців, зокрема розвиток стратегічного мислення та засвоєння основ бізнес-планування.

Освітній проєкт фонду «Рішучі серця» демонструє інноваційний підхід до підтримки ВПО, надаючи їм не лише гуманітарну допомогу, а й реальні можливості для професійного та особистісного розвитку. Завдяки цьому переселенці отримують шанс побудувати стабільне майбутнє, інтегруватися у місцеву громаду та внести свій вклад у розвиток суспільства.

Благодійний фонд «Рішучі серця» приділяє значну увагу психологічній реабілітації ВПО, які зазнали важких стресових подій через війну. За період роботи фонду психологічну підтримку отримали понад 500 переселенців, серед яких особлива увага приділялася найбільш уразливим категоріям: пенсіонерам, самотнім матерям, багатодітним сім'ям і людям з інвалідністю. Інтенсивність заходів залежала від індивідуальних потреб бенефіціарів, що дозволило забезпечити персоналізований підхід до кожного учасника.

Індивідуальні консультації стали рятівним інструментом для багатьох переселенців, допомагаючи їм опрацьовувати травматичний досвід та адаптуватися до нових умов життя. Понад 200 осіб пройшли особисті сесії з кваліфікованими психологами фонду. Завдяки цьому вони змогли покращити свій емоційний стан і сформувати стратегії для подальшого життя.

Групові тренінги, у яких взяли участь понад 150 осіб, стали платформою для відновлення соціальних зв'язків, розвитку комунікативних навичок і взаємної підтримки. Ці заходи сприяли інтеграції переселенців у приймаючі громади та покращенню їх соціальної активності.

Психоосвітні заходи охопили понад 100 учасників і включали лекції та семінари на теми подолання стресу, адаптації до кризових ситуацій і налагодження сімейних взаємин. Такі ініціативи не лише покращували обізнаність учасників про шляхи збереження психічного здоров'я, а й

формували навички, необхідні для активної участі в житті громади.

Моніторинг та оцінка ефективності є невід'ємними елементами роботи Благодійного фонду «Рішучі серця», які спрямовані на забезпечення максимальної результативності його діяльності. Регулярний моніторинг потреб (ВПО дозволяє оперативно реагувати на актуальні виклики та відповідати на динамічні умови. Зокрема, фонд використовує форми реєстрації, які доступні через цифрові платформи, для збору інформації про поточні потреби бенефіціарів. Аналіз цих запитів дозволяє визначити основні категорії допомоги, які є найбільш затребуваними, та спрямувати ресурси на їхнє забезпечення.

Оцінка результативності програм фонду здійснюється через анкетування бенефіціарів, що дозволяє отримати зворотний зв'язок про якість наданої допомоги та ефективність заходів. Аналіз відповідей дає змогу визначити сильні та слабкі сторони реалізованих ініціатив, виявити можливі прогалини в підтримці та вдосконалити процеси. Крім того, зворотний зв'язок від бенефіціарів використовується для розробки нових стратегій. Фонд адаптує свої програми до змінних умов, враховуючи поточні соціально-економічні виклики та унікальні потреби окремих категорій ВПО. Такий підхід забезпечує гнучкість і ефективність роботи, дозволяючи оперативно реагувати на нові запити та підтримувати постійний рівень якості наданих послуг.

Завдяки систематичному моніторингу та оцінці ефективності, фонд не лише вдосконалює існуючі програми, але й закладає основу для довгострокового планування своєї діяльності. Це сприяє сталому розвитку організації та зміцнює її репутацію як надійного партнера у сфері благодійності та соціальної підтримки.

Діяльність фонду «Рішучі Серця» демонструє успішну реалізацію комплексної моделі підтримки та ресоціалізації ВПО, яка поєднує широкий спектр послуг та інтеграційних ініціатив. Орієнтація на актуальні потреби бенефіціарів дозволяє фонду своєчасно реагувати на виклики, з якими стикаються переселенці, забезпечуючи їх базові потреби, створюючи умови для

соціальної стабільності та інтеграції в нове середовище.

Фонд активно залучає волонтерів і партнерів, що дозволяє значно розширити обсяги допомоги та забезпечити її якісний і персоналізований характер. Завдяки співпраці з місцевими органами влади, підприємствами, навчальними закладами та громадськими організаціями фонд реалізує багатогранні проєкти, спрямовані на забезпечення підтримки, розвитку професійних навичок і психологічної реабілітації. Зокрема, партнерство з Дніпровським державним аграрно-економічним університетом дало змогу створити освітню платформу, яка сприяє професійному розвитку ВПО.

Висновки до розділу 2

1. Благодійний фонд «Рішучі Серця» демонструє комплексний і цілеспрямований підхід до вирішення проблем соціально вразливих груп населення, особливо ВПО. Завдяки ефективній організації роботи, розгалуженій структурі підтримки та прозорості процесів, фонд здатний оперативно реагувати на виклики, спричинені війною та вимушеним переселенням. Основними напрямками діяльності є надання гуманітарної допомоги, соціальна підтримка, психологічна реабілітація, освітні проєкти та сприяння інтеграції переселенців у нове соціальне середовище. Організація працює за чіткими критеріями, що дозволяє спрямовувати ресурси саме на ті групи населення, які найбільше потребують допомоги. Фокус на підтримку пенсіонерів, багатодітних сімей, самотніх матерів, осіб з інвалідністю та інших категорій забезпечує значний соціальний ефект.

2. Діяльність фонду охоплює гуманітарну, соціальну, психологічну та інформаційну підтримку, забезпечуючи переселенців необхідними ресурсами для адаптації та інтеграції в нове середовище. Гуманітарна підтримка фонду включає надання продовольчих наборів, теплої одягу, засобів гігієни та організацію тимчасового житла, що допомогло тисячам ВПО задовольнити базові потреби. Психологічна допомога є важливою складовою діяльності

фонду. Діяльність БФ «Рішучі Серця» стала прикладом успішного комплексного підходу до підтримки ВПО, сприяючи не лише їхньому виживанню, але й забезпечуючи умови для соціальної адаптації, професійного розвитку та інтеграції у нове середовище. Така модель роботи може слугувати ефективним інструментом для вирішення подібних соціальних викликів у майбутньому.

3. Діяльність фонду «Рішучі серця» слугує прикладом успішної реалізації благодійних ініціатив у складних умовах. Завдяки своїй багатоплановій роботі організація забезпечує не лише виживання ВПО, але й створює умови для їхньої інтеграції, адаптації та подальшого розвитку, сприяючи соціальній згуртованості та зміцненню громади.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ І РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

3.1. Використання інноваційних технологій у ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб

Ресоціалізація ВПО в умовах сучасних викликів потребує застосування інноваційних підходів, які відповідають динамічним змінам у суспільстві. Використання сучасних технологій стало важливим інструментом для забезпечення ефективності програм підтримки, адаптації та інтеграції переселенців у нові громади.

Цифрові технології забезпечують оперативну комунікацію, прозорість процесів та можливість швидко реагувати на динамічні умови. Освітні інновації дозволяють переселенцям здобувати нові знання та навички, що є ключовим елементом їхньої успішної інтеграції у соціальне та економічне життя. Використання інноваційних підходів відкриває нові можливості для ефективної реалізації програм ресоціалізації, створюючи умови для сталого розвитку громад, які приймають переселенців. Нижче описано ключові можливості, які надають інноваційні технології у цьому процесі.

Психологічна підтримка за допомогою технологій є одним із ключових аспектів ресоціалізації ВПО. Завдяки інноваційним рішенням, можливості отримання допомоги суттєво розширюються, забезпечуючи доступ до професійної підтримки незалежно від місця перебування або обмежень у ресурсах.

Одним із важливих інструментів є онлайн-консультації. Платформи для телемедицини та психологічної підтримки, такі як Zoom, BetterHelp, а також спеціалізовані ресурси, дозволяють ВПО отримувати консультації з психологами, психотерапевтами чи іншими фахівцями дистанційно. Це особливо важливо для тих, хто не має змоги відвідувати офлайн-сеанси через

відсутність часу, коштів або психологічний бар'єр. Формат відеозв'язку чи чатів забезпечує конфіденційність і створює комфортні умови для спілкування, що сприяє розв'язанню проблем, пов'язаних із травматичними переживаннями, адаптацією до нових умов або подоланням тривоги.

Додаткову підтримку забезпечують мобільні додатки для медитацій, самодопомоги та контролю стресу, такі як Headspace та інші. Ця програма пропонує широкий спектр інструментів: медитації, техніки дихання, вправи для заспокоєння, а також поради щодо подолання негативних емоцій. Для ВПО, які можуть відчувати стрес через втрату дому, рідних або стабільності, такі технології стають доступними засобами для регулювання емоційного стану. Їх зручно використовувати у будь-який час і в будь-якому місці, що робить підтримку безперервною та гнучкою.

Ще одним інноваційним рішенням є використання віртуальної реальності. VR-технології відкривають можливості для подолання травматичних спогадів шляхом терапевтичного занурення у створені безпечні середовища. Наприклад, програми VR можуть моделювати ситуації, які сприяють тренуванню соціальних навичок або відпрацюванню стратегій подолання страхів. Віртуальні простори також використовуються у терапевтичних практиках, щоб відновити почуття безпеки та стабільності. Крім того, VR дозволяє ВПО зануритися у позитивні сценарії, наприклад, прогулянки природою чи спокійні середовища, що допомагає зменшити стрес і покращити емоційний стан.

Таким чином, технології забезпечують багатофункціональний підхід до психологічної підтримки, знижуючи бар'єри у доступі до допомоги та сприяючи ресоціалізації ВПО у нових умовах життя.

Освітні програми є важливою складовою ресоціалізації ВПО, адже вони допомагають здобути нові знання, перекваліфікуватися або підвищити професійну компетентність для інтеграції у нові соціальні та економічні умови. Інноваційні технології значно розширюють можливості освітнього процесу, роблячи його доступним і зручним.

Одним із ключових інструментів є онлайн-курси та освітні платформи,

такі як Coursera, Prometheus, EdX та багато інших. Ці ресурси пропонують різноманітні навчальні програми: від базових курсів до спеціалізованих програм підвищення кваліфікації чи здобуття нової професії. Заняття охоплюють різні сфери – від інформаційних технологій до управління, маркетингу, дизайну чи психології. Для ВПО ці платформи є цінними, адже вони дозволяють навчатися у власному темпі, без прив'язки до конкретного місця чи графіка, що зручно для людей, які одночасно вирішують питання житла, роботи чи адаптації.

Не менш важливу роль відіграють цифрові бібліотеки та тренінги, які забезпечують безкоштовний доступ до значного обсягу навчальних матеріалів. Завдяки відкритим бібліотекам та архівам, ВПО можуть самостійно вивчати нові дисципліни, переглядати відеолекції чи брати участь у спеціальних тренінгових програмах, що проводяться організаціями з підтримки переселенців. Такий підхід дозволяє не лише здобувати нові знання, а й постійно оновлювати свої навички, залишаючись конкурентоспроможними на ринку праці.

Сучасні інтерактивні технології додають освітньому процесу динамічності та практичної орієнтованості. Вебінари, інтерактивні заняття та симулятори стають важливими інструментами для швидкої адаптації до професійних викликів. Наприклад, моделювання практичних ситуацій за допомогою симуляторів дозволяє без ризиків і фінансових втрат вивчити нові навички, необхідні у роботі. Інтерактивні заняття створюють середовище для живого спілкування, дискусій, розв'язання практичних завдань у реальному часі, що підвищує ефективність навчання.

Загалом, використання освітніх програм і технологій у процесі ресоціалізації ВПО сприяє їхньому особистісному та професійному розвитку. Це не лише дає можливість опанувати нові професії, а й формує впевненість у своїх силах, сприяє інтеграції у нове середовище та підвищує шанси на успішну реалізацію у нових умовах.

Трудова інтеграція є важливим аспектом ресоціалізації ВПО, адже

стабільна зайнятість забезпечує не лише матеріальну незалежність, але й сприяє психологічному благополуччю та інтеграції до нової спільноти. Інноваційні технології відкривають безліч можливостей для адаптації ВПО до ринку праці та здобуття необхідних навичок.

Насамперед платформи з пошуку роботи, такі як Work.ua, LinkedIn, Jooble та інші, є основним інструментом для ВПО, які шукають нові можливості працевлаштування. Ці платформи дозволяють створити професійний профіль, завантажити резюме, відстежувати актуальні вакансії та зв'язуватися безпосередньо з роботодавцями. Окремі сайти вже адаптовані для потреб переселенців, наприклад, мають спеціальні розділи з пропозиціями роботи для ВПО або функції фільтрації за гнучким графіком чи можливістю дистанційної роботи. Також популярні мобільні додатки з пошуку роботи забезпечують зручність і доступність у будь-який момент, що є критично важливим для людей у період адаптації.

Для інтеграції в сучасну економіку важливим напрямом є навчання роботі з сучасними технологіями. Онлайн-курси, присвячені програмуванню, графічному дизайну, роботі з базами даних чи цифровому маркетингу, допомагають здобути затребувані навички, які відповідають викликам цифрової економіки. Зокрема, платформи Coursera, Udey, Prometheus пропонують спеціалізовані курси, які можна пройти безкоштовно або за символічну плату. Для низки ВПО це стає можливістю освоїти нову професію, що дозволяє працювати віддалено та інтегруватися у глобальний ринок праці.

Ще одним дієвим інструментом є менторські програми, які базуються на підтримці досвідчених наставників. Використання платформ для коучингу та наставництва, таких як Zoom, Microsoft Teams, сприяє розвитку професійних навичок, адаптації до нових умов роботи та вирішенню конкретних кар'єрних питань. Наставники допомагають ВПО краще зрозуміти специфіку нової професійної сфери, скласти резюме, підготуватися до співбесід чи розробити індивідуальний план кар'єрного розвитку. Менторські програми особливо ефективні для інтеграції у корпоративне середовище, де ВПО можуть стикатися

з новими вимогами або викликами.

Технології в поєднанні з навчанням і менторською підтримкою створюють сприятливі умови для успішної трудової інтеграції ВПО. Вони забезпечують доступ до актуальних вакансій, сприяють підвищенню кваліфікації та підтримують у процесі адаптації до нових професійних викликів, роблячи цей шлях більш ефективним і менш стресовим.

Соціальна інтеграція є невід'ємною складовою ресоціалізації ВПО, оскільки вона допомагає налагоджувати міжособистісні зв'язки, долати відчуття ізоляваності та створювати комфортне середовище для адаптації у новому соціальному просторі. Сучасні технології пропонують низку інструментів для забезпечення ефективної соціальної інтеграції ВПО.

Одним із основних засобів є платформи для комунікації, зокрема соціальні мережі, такі як Facebook, Telegram, Viber та інші. Ці платформи сприяють створенню тематичних груп, що об'єднують ВПО за регіонами, спільними інтересами чи проблемами. У таких групах переселенці можуть ділитися досвідом, отримувати емоційну підтримку, знаходити нові знайомства та навіть однодумців для реалізації соціальних чи волонтерських проєктів. Наприклад, у Facebook існують спільноти, що надають інформацію про житло, вакансії, заходи для інтеграції, а також корисні поради щодо адаптації в новому середовищі. Telegram-канали часто містять актуальні новини, оголошення та інші ресурси для ВПО.

Онлайн-форуми також відіграють значну роль у соціальній інтеграції. Це спеціалізовані платформи, де переселенці можуть отримати консультації з питань правової допомоги, соціальних пільг, пошуку житла або вирішення побутових проблем. Форум є безпечним простором для обговорення нагальних питань та обміну інформацією. Багато організацій, що підтримують ВПО, створюють такі форуми як частину своєї діяльності, що дозволяє надавати допомогу у зручному онлайн-форматі. Зокрема, теми правового характеру, такі як оформлення документів, подання заяв на субсидії чи компенсації, часто розглядаються у форматі питань і відповідей, що робить інформацію

доступною для широкого кола користувачів.

Інноваційним підходом у соціальній інтеграції є використання гейміфікації – інтерактивних ігор, які сприяють розвитку комунікативних навичок, вирішенню конфліктів та міжособистісній взаємодії. Такі ігри можуть бути як частиною психологічної допомоги, так і самостійними навчальними інструментами. Наприклад, симуляційні ігри, де учасники моделюють певні соціальні ситуації, допомагають відпрацювати навички спілкування у складних обставинах. Віртуальні ігрові середовища також можуть використовуватися для тренування вміння працювати в команді або швидко приймати рішення. Це особливо корисно для ВПО, які прагнуть інтегруватися у нові соціальні групи, але через стрес чи попередній досвід стикаються з бар'єрами у спілкуванні.

Гуманітарна допомога є критично важливим аспектом підтримки ВПО, адже забезпечення базових потреб у їжі, житлі, одязі, медичних засобах та інших речах першої необхідності є першочерговим завданням. Сучасні цифрові технології роблять цей процес ефективнішим, прозорішим і доступнішим як для отримувачів допомоги, так і для тих, хто її надає.

Одним із ключових інструментів у цьому контексті є цифрові платформи для волонтерства, які дозволяють координувати допомогу через мобільні додатки або спеціалізовані сайти. Такі платформи об'єднують волонтерів, благодійні організації, приватних донорів та ВПО, створюючи єдиний інформаційний простір для взаємодії. Наприклад, на платформах типу Help.ua або спеціалізованих розділах на сайтах благодійних фондів можна знайти інформацію про активні ініціативи, дізнатися, які ресурси потрібні в конкретний момент, а також запропонувати свою допомогу – будь то фінансова підтримка, передача речей чи фізична участь у доставці гуманітарної допомоги. Такі сервіси значно полегшують процес планування, оскільки автоматизують облік ресурсів, розподіл завдань та сповіщення учасників про актуальні запити.

Додаткову ефективність забезпечують мобільні додатки для відстеження потреб, які дозволяють ВПО подавати запити на продукти харчування, ліки, одяг чи інші необхідні речі. ВПО можуть швидко зареєструватися, вказати свої

потреби і отримати підтримку, не витрачаючи час на пошук відповідних контактів. Додатки часто мають інтуїтивно зрозумілий інтерфейс і додаткові функції, такі як відстеження статусу запиту, можливість залишати відгуки або отримувати рекомендації щодо найближчих пунктів роздачі гуманітарної допомоги.

Ці цифрові рішення забезпечують прозорість процесу розподілу ресурсів, дозволяють оперативно реагувати на потреби і мінімізують ризики дублювання допомоги. Для ВПО це означає швидкий доступ до необхідних речей, а для волонтерів і організацій – можливість оптимізувати свою роботу та зосередитися на найнагальніших завданнях.

Отже, використання інноваційних технологій у ресоціалізації ВПО відкриває нові можливості для забезпечення їхньої соціальної, економічної та психологічної адаптації. Ці технології дозволяють швидко і ефективно вирішувати нагальні питання, пов'язані з психологічною підтримкою, освітою, працевлаштуванням, інтеграцією в нове суспільство та отриманням гуманітарної допомоги.

Завдяки платформам для онлайн-консультацій, мобільним додаткам для навчання та підтримки, цифровим сервісам для пошуку роботи й комунікації, ВПО отримують доступ до ресурсів, які раніше були обмеженими або недоступними. Технології сприяють формуванню спільнот, розширенню доступу до професійного навчання, підвищенню кваліфікації, а також допомагають долати бар'єри у спілкуванні та працевлаштуванні.

Упровадження цифрових платформ для волонтерства та мобільних додатків для відстеження гуманітарних потреб робить процес допомоги більш прозорим, організованим і доступним. Це значно полегшує координацію між тими, хто потребує допомоги, та тими, хто готовий її надати.

3.2. Розробка адаптивних програм соціально-психологічної підтримки внутрішньо переміщених осіб

ВПО стикаються з численними викликами, серед яких втрата звичного життєвого середовища, розрив соціальних зв'язків, адаптація до нових умов життя та подолання психологічних травм. У таких умовах соціально-психологічна підтримка є ключовим елементом їхньої ресоціалізації. Проте ефективність цієї підтримки залежить від її адаптивності до індивідуальних потреб та обставин кожної людини чи групи.

Розробка адаптивних програм соціально-психологічної підтримки передбачає врахування низки чинників, зокрема віку, гендеру, соціального статусу, рівня травматизації та особливостей регіону перебування ВПО. Такий підхід дозволяє створювати універсальні, але водночас гнучкі програми, які можуть ефективно реагувати на змінні обставини і специфічні запити.

Мета програми – сприяти соціальній інтеграції, психологічній адаптації та підвищенню якості життя ВПО через створення умов для розвитку емоційної стійкості, соціальних навичок та відновлення почуття стабільності.

Завдання програми:

- надання психологічної допомоги для подолання стресу, тривоги та травматичного досвіду;
- розвиток соціальних навичок і комунікації для інтеграції в нові спільноти;
- підвищення рівня особистої впевненості та мотивації;
- залучення до освітніх і професійних можливостей;
- забезпечення індивідуального підходу з урахуванням потреб кожної особи чи групи.

Цільова аудиторія – ВПО різних вікових категорій (діти, підлітки, дорослі, люди похилого віку), які потребують психологічної та соціальної підтримки.

Структура програми – програма складається з трьох основних модулів:

психологічної допомоги, розвитку соціальних навичок та особистісного і професійного розвитку. Кожен модуль адаптується до конкретної аудиторії та їхніх потреб.

Модуль 1. Психологічна допомога. Цей модуль спрямований на зниження рівня стресу, подолання травматичних переживань та відновлення психологічної ВПО. Ураховуючи значні виклики, з якими стикаються ВПО, програма пропонує комплекс заходів, які дозволяють ефективно підтримувати емоційний стан та сприяти адаптації до нових умов.

Одним із ключових компонентів цього модуля є групові тренінги з емоційного відновлення, які об'єднують людей із подібним досвідом для створення атмосфери підтримки та взаєморозуміння. Тематика таких тренінгів охоплює подолання стресу, роботу з тривожними станами та формування впевненості у майбутньому. Застосовуються різноманітні методи, зокрема арт-терапія, яка допомагає виражати емоції через творчість, терапевтичні бесіди для обговорення особистих переживань та майндфулнес-техніки, що зосереджують увагу на теперішньому моменті і сприяють зменшенню тривоги. Тренінги проводяться як в онлайн-форматі для тих, хто не може бути присутнім фізично, так і офлайн, що забезпечує більш інтенсивну взаємодію між учасниками.

Індивідуальні консультації з психологом є ще одним важливим елементом модуля. На першому етапі проводиться оцінка психологічного стану клієнта, яка дозволяє визначити індивідуальні потреби та складнощі. На основі цієї оцінки формується персоналізований план підтримки. Основний акцент робиться на використанні когнітивно-поведінкової терапії, яка вважається одним із найефективніших підходів до роботи з травматичними подіями. КПТ дозволяє клієнтам навчитися розпізнавати та змінювати негативні мисленнєві патерни, що допомагає впоратися з емоційними труднощами.

Для підвищення обізнаності ВПО про природу стресу та способи його подолання передбачено психоедукаційні заходи. Семінари та лекції, які проводяться в рамках цього компоненту, пояснюють, як працює механізм

стресу, які його наслідки для психіки та фізичного здоров'я, а також пропонують практичні методи боротьби зі стресовими станами. Учасники отримують доступ до інформаційних матеріалів, зокрема буклетів, які містять ключові поради щодо збереження психологічного здоров'я, та відеороликів із демонстрацією дихальних вправ, технік релаксації та інших інструментів самодопомоги.

Таким чином, цей модуль забезпечує комплексний підхід до надання психологічної підтримки, поєднуючи індивідуальні та групові форми роботи, сучасні методи терапії та освітні заходи. Завдяки цьому ВПО отримують можливість відновити емоційну рівновагу, опанувати інструменти подолання стресу та відчувати себе більш впевненими у нових життєвих умовах.

Модуль 2. Розвиток соціальних навичок. Цей модуль спрямований на забезпечення ефективної комунікації та інтеграції ВПО у нові соціальні спільноти. Соціальні навички є ключовими для адаптації в новому середовищі, налагодження міжособистісних зв'язків і створення відчуття належності до громади. Програма модуля передбачає низку активностей, які допомагають ВПО розвивати комунікативні компетенції, будувати нові соціальні зв'язки та брати участь у житті спільноти.

Основним компонентом модуля є комунікативні тренінги, що спрямовані на розвиток навичок ефективного спілкування, вирішення конфліктів і формування нових соціальних зв'язків. Тематика тренінгів охоплює практичні аспекти комунікації, зокрема вміння слухати й висловлювати думки, розпізнавати емоції співрозмовника, уникати конфліктів або конструктивно їх вирішувати. Використовуються методи рольових ігор, які дозволяють учасникам практикувати спілкування у безпечному середовищі, моделювання ситуацій для аналізу типових комунікативних труднощів, а також групові дискусії для обміну досвідом і пошуку спільних рішень. Такий підхід сприяє формуванню впевненості у власних силах та підготовці до реальної соціальної взаємодії.

Для підтримки і взаємодії ВПО передбачено платформи для обміну

досвідом. У межах програми створюються онлайн-групи у соціальних мережах (наприклад, Facebook, Telegram), де учасники можуть ділитися своїми історіями, отримувати підтримку та корисну інформацію, а також спілкуватися з іншими людьми у схожій ситуації. Крім того, організовуються зустрічі у форматі «кава з другом», які спрямовані на невимушене знайомство та інтеграцію в місцеву спільноту. Такі заходи сприяють побудові довірчих взаємин та створенню дружнього середовища.

Ще одним важливим елементом модуля є організація заходів у громаді, які стимулюють активну участь ВПО у соціальному житті. Волонтерські акції дозволяють не лише допомагати іншим, а й знайомитися з місцевими жителями, сприяючи побудові соціальних зв'язків. Культурні події, такі як концерти, виставки чи кінопокази, допомагають краще зрозуміти місцеву культуру та звичаї. Сімейні фестивалі створюють сприятливу атмосферу для інтеграції родин ВПО в нову громаду. Окрему увагу приділено тематичним клубам за інтересами – мовним курсам, творчим гурткам чи спортивним секціям, які дозволяють учасникам спільно розвивати навички, відкривати нові таланти та знаходити однодумців.

Таким чином, модуль «Розвиток соціальних навичок» забезпечує багатофункціональний підхід до соціальної інтеграції ВПО. Завдяки тренінгам, платформам для обміну досвідом та активній участі у заходах громади, учасники програми отримують можливість не лише відновити комунікативні здібності, а й знайти своє місце у новій соціальній реальності. Це допомагає створити стабільне та підтримуюче середовище, яке сприяє їхній адаптації та успішній інтеграції.

Модуль 3. Особистісний і професійний розвиток. Цей модуль спрямований на створення умов для самореалізації ВПО, підвищення їхньої самооцінки та залучення до професійної діяльності. Розвиток особистісного потенціалу та набуття нових професійних навичок допомагає ВПО не лише адаптуватися до нових умов, але й знайти своє місце у суспільстві та забезпечити економічну незалежність.

Основним компонентом модуля є освітні тренінги, які орієнтовані на навчання роботі з сучасними технологіями, підвищення кваліфікації або перекваліфікацію. У межах програми пропонуються курси з опанування ІТ-навичок, які є надзвичайно затребуваними у цифровій економіці, навчання графічному дизайну, цифровому маркетингу, створенню контенту та інших популярних напрямів. Крім того, для людей, які прагнуть розвивати свої професійні компетенції у традиційних сферах, проводяться курси підвищення кваліфікації. Це може включати додаткову освіту для вчителів, медичних працівників, інженерів чи інших спеціалістів, які хочуть відповідати новим вимогам ринку праці або змінити професійний напрям.

Кар'єрне консультування є ще одним важливим напрям роботи у цьому модулі. Учасники отримують допомогу у створенні професійного резюме, що враховує їхній попередній досвід, навички та нові знання. Також проводяться практичні заняття, які допомагають підготуватися до співбесід, включаючи тренінги з подолання стресу та формування впевненості у собі під час спілкування з роботодавцями. Важливим інструментом є ознайомлення з платформами пошуку роботи, такими як Work.ua, Jooble, а також навички ефективного використання цих ресурсів для побудови кар'єри. Особливий акцент робиться на пошуку можливостей для дистанційної або гнучкої зайнятості, що може бути актуальним для ВПО, які мають обмеження у пересуванні або доглядають за дітьми.

Для глибокої інтеграції у професійну спільноту передбачені менторські програми, які забезпечують індивідуальну підтримку з боку досвідчених наставників. Наставники допомагають ВПО зрозуміти специфіку нових професійних сфер, вирішувати кар'єрні виклики та адаптуватися до вимог сучасного ринку праці. Окремо організовуються коучингові сесії, спрямовані на розвиток лідерських якостей, формування довгострокових професійних цілей та підтримання мотивації. Такі сесії допомагають учасникам не лише планувати кар'єру, але й розвивати впевненість у своїх силах, що є ключовим для досягнення успіху.

Таким чином, модуль «Особистісний і професійний розвиток» є важливим кроком до ресоціалізації ВПО. Освітні тренінги, кар'єрне консультування та менторські програми забезпечують їм необхідні інструменти для самореалізації, підвищення професійного рівня та економічної стабільності. Завдяки цьому учасники програми можуть не лише адаптуватися до нових умов, але й побудувати успішне та самодостатнє майбутнє.

Реалізація програми соціально-психологічної підтримки ВПО відбувається у кілька ключових етапів, кожен з яких спрямований на забезпечення ефективності та адаптивності заходів до потреб учасників. Послідовна робота на кожному етапі дозволяє створити дієву систему підтримки, що відповідає специфіці ситуації та викликам, з якими стикаються ВПО.

Першим кроком є діагностичний етап, який передбачає збір інформації про потреби ВПО. На цьому етапі проводиться анкетування, інтерв'ю та індивідуальні консультації з учасниками програми. Ці методи дозволяють зрозуміти ключові труднощі, з якими стикаються ВПО, їхні емоційні стани, рівень соціальної адаптації та професійні потреби. Зібрані дані аналізуються для формування індивідуальних планів підтримки, що враховують особливості кожного учасника. Це дозволяє зробити програму максимально персоналізованою та орієнтованою на реальні запити людей.

Наступним етапом є планування і підготовка, який охоплює розробку адаптованих тренінгових матеріалів. На основі зібраних даних створюються програми тренінгів, консультацій та освітніх заходів, які відповідають потребам цільової аудиторії. Особлива увага приділяється інтерактивності та практичності матеріалів, щоб забезпечити їхню ефективність і залученість учасників. Одночасно формуються команди професіоналів, до яких входять психологи, соціальні працівники, волонтери та викладачі. Вони проходять підготовку, ознайомлюються зі специфікою роботи з ВПО та методами, які будуть застосовуватися під час реалізації програми.

Реалізація програми є основним етапом, на якому здійснюється

проведення запланованих заходів і консультацій. Відбуваються тренінги, групові сесії, індивідуальні консультації та освітні ініціативи. Учасники залучаються до соціальних заходів, таких як волонтерські акції, культурні події чи тематичні клуби, що сприяє їхній інтеграції у нові громади. Паралельно організовуються освітні тренінги, спрямовані на розвиток професійних навичок, а також кар'єрні консультації для підготовки до працевлаштування. Цей етап передбачає активну взаємодію з учасниками програми, підтримку їхньої мотивації та забезпечення умов для самореалізації.

Підсумковим етапом є моніторинг і оцінка ефективності, що забезпечує контроль якості реалізації програми. Регулярно збираються відгуки учасників через анкети, інтерв'ю чи фокус-групи, що дозволяє оцінити задоволеність, ефективність заходів та вплив програми на стан учасників. Аналіз отриманих результатів допомагає виявити сильні сторони програми та аспекти, які потребують удосконалення. На основі цієї інформації вносяться зміни до програми, щоб зробити її ще більш ефективною та адаптованою до потреб ВПО.

Завдяки чіткій структурі та поетапному підходу програма соціально-психологічної підтримки забезпечує комплексний підхід до ресоціалізації ВПО, сприяючи їхній адаптації, інтеграції у нове середовище та створенню умов для самореалізації.

Реалізація програми соціально-психологічної підтримки ВПО спрямована на досягнення значущих змін у житті учасників, які дозволять їм успішно адаптуватися до нових умов і знайти своє місце у суспільстві. Першим і найважливішим результатом є зменшення рівня стресу та тривоги у ВПО. Завдяки психологічній підтримці, зокрема індивідуальним консультаціям, груповим тренінгам і психоедукаційним заходам, учасники опанують ефективні техніки саморегуляції, що дозволять їм справлятися з емоційним напруженням, уникати панічних реакцій та зберігати психологічну рівновагу.

Одним із ключових досягнень стане поліпшення соціальних і комунікативних навичок, які є основою для інтеграції в нове середовище.

Учасники програми навчатися ефективно спілкуватися, вирішувати конфлікти, встановлювати та підтримувати міжособистісні контакти. Завдяки участі у комунікативних тренінгах, групових обговореннях і спільних заходах вони стануть відкритішими, впевненими та готовими до взаємодії в новій спільноті.

Програма також сприятиме підвищенню рівня самореалізації та професійної інтеграції. Освітні тренінги, курси підвищення кваліфікації, кар'єрні консультації та менторські програми допоможуть ВПО здобути нові навички, які відповідають потребам сучасного ринку праці, підготуватися до працевлаштування та досягти професійної незалежності. Це сприятиме відновленню впевненості у власних силах і відкриє нові перспективи для учасників.

Одним із важливих результатів програми стане формування нових соціальних зв'язків та почуття приналежності до громади. Через участь у культурних, волонтерських та соціальних заходах ВПО зможуть побудувати міцні зв'язки з місцевими мешканцями, знайти підтримку у нових знайомих і відчувати себе частиною нової спільноти. Це допоможе їм подолати відчуття ізоляції та знайти місце у соціальному житті регіону, де вони тепер проживають.

На додаток до цих безпосередніх результатів, програма забезпечить створення стійкої системи підтримки, яка залишатиметься актуальною навіть після її завершення. Це включає створення онлайн-спільнот, локальних ініціатив і партнерств, які продовжуватимуть підтримувати ВПО, сприяти їхній інтеграції та надавати можливості для подальшого розвитку.

Отже, програма є гнучким і комплексним підходом до ресоціалізації ВПО, який враховує їхні потреби, використовує сучасні технології та впроваджує інноваційні підходи до роботи. Завдяки її реалізації ВПО матимуть змогу адаптуватися до нових умов життя, відновити емоційну рівновагу, знайти підтримку у новій спільноті та досягти професійної і особистісної реалізації.

Реалізація програми, безумовно, вимагає ефективної взаємодії суб'єктів системи підтримки ВПО з державного та приватного секторів одночасно. Лише

державно-приватне партнерство стане запорукою успішного втілення в життя запропонованої програми. Відповідно потребують додаткового опрацювання напрями та способи міжсекторальної взаємодії задля оперативного реагування на актуальні запити ВПО та якісного їх задоволення.

3.3. Посилення міжсекторального партнерства у підтримці і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб

Посилення міжсекторального партнерства є ключовим чинником у забезпеченні ефективної підтримки та ресоціалізації ВПО. У зв'язку зі зростаючими викликами, які постають перед цією категорією населення, жоден сектор – державний, громадський чи приватний – не може самотійно забезпечити комплексний підхід до їхньої адаптації. Спільна діяльність різних організацій, об'єднання ресурсів і координація зусиль дозволяють створити стійкі механізми підтримки, що враховують багатовимірність потреб ВПО, включаючи соціальну, економічну, психологічну та освітню сфери.

Міжсекторальне партнерство забезпечує ефективне залучення державних установ, місцевих громад, громадських організацій, бізнесу, міжнародних донорів та волонтерів до вирішення проблем ВПО. Це дозволяє не лише мобілізувати ресурси, але й створювати інноваційні рішення, спрямовані на соціальну інтеграцію та відновлення самодостатності осіб, які постраждали від внутрішнього переміщення.

Одним із ключових кроків до ефективного міжсекторального партнерства є розробка загальнонаціональної стратегії взаємодії, яка забезпечить системний і комплексний підхід до підтримки та ресоціалізації ВПО. Ця стратегія повинна стати основою для координації дій державних органів, місцевих громад, громадських організацій, бізнесу та міжнародних партнерів.

Упровадження загальнонаціональної стратегії міжсекторального партнерства передбачає низку заходів:

- аналіз потреб і ресурсів – проведення національного дослідження,

спрямованого на виявлення потреб ВПО та визначення наявних ресурсів у кожному секторі. Це дозволить створити карту проблем та можливостей, які стануть основою для подальшого планування;

- визначення чітких ролей – у межах стратегії необхідно чітко розмежувати відповідальність між секторами. Наприклад, державний сектор має зосередитися на нормативному регулюванні, забезпеченні соціальних гарантій і наданні базових послуг. Громадські організації можуть виконувати роль посередників, надаючи психологічну підтримку, юридичну консультацію та організовуючи локальні ініціативи. Бізнес-сектор може сприяти професійній інтеграції ВПО, створюючи робочі місця та фінансуючи соціальні програми;

- формування єдиного механізму управління – стратегія має включати створення централізованого органу, відповідального за координацію всіх партнерів. Це може бути комітет або агентство, яке забезпечуватиме інтеграцію зусиль, моніторинг виконання ініціатив та вирішення конфліктних питань.

Для забезпечення оперативного вирішення локальних проблем, пов'язаних із адаптацією ВПО, необхідно створити координаційні центри на місцевому рівні. Ці центри повинні стати ключовими осередками підтримки та комунікації між ВПО та партнерами.

Функції таких координаційних центрів:

- оперативна допомога – надання інформації про доступні соціальні послуги, допомога у вирішенні побутових питань (житло, освіта, медичне забезпечення);

- розподіл ресурсів – забезпечення справедливого розподілу гуманітарної допомоги та координація зусиль волонтерських організацій;

- інформаційна підтримка – центри повинні створити базу даних про ВПО у своєму регіоні, їхні потреби, наявні вакансії, освітні можливості тощо;

- організація заходів – проведення тренінгів, культурних подій, волонтерських акцій, спрямованих на інтеграцію ВПО у місцеві громади;

- забезпечення зворотного зв'язку – центри мають регулярно проводити опитування та консультації з ВПО, щоб виявляти актуальні проблеми та

оперативно на них реагувати.

Успішна реалізація таких стратегій та створення місцевих координаційних центрів сприятимуть не лише швидшій адаптації ВПО, а й зміцненню соціальної згуртованості та довіри між різними секторами. Завдяки об'єднанню зусиль кожна із залучених сторін зможе внести значний вклад у створення сприятливих умов для інтеграції та ресоціалізації ВПО.

Ефективна підтримка ВПО вимагає злагодженої взаємодії між усіма учасниками міжсекторального партнерства: державними установами, громадськими організаціями, приватним сектором і міжнародними партнерами. Ключовим елементом цієї взаємодії є розвиток системи комунікації, яка дозволяє партнерам обмінюватися інформацією, координувати зусилля та оперативно реагувати на змінні потреби ВПО.

Одним із першочергових кроків є встановлення регулярного обміну інформацією між учасниками партнерства. Це може бути реалізовано через створення онлайн-платформ, які об'єднують всіх партнерів у спільному інформаційному просторі. Такі платформи повинні включати функціонал для обміну новинами, оголошеннями, звітами про виконані проєкти та запитами на допомогу. Важливо також організовувати регулярні конференції, круглі столи та семінари, на яких представники різних секторів можуть обговорювати поточні виклики, ділитися кращими практиками та узгоджувати спільні дії. Це сприятиме формуванню довіри між партнерами, підвищенню їхньої залученості та зміцненню співпраці.

Крім того, необхідно створити базу даних про наявні ресурси, програми підтримки та ініціативи для ВПО, яка буде доступною для всіх партнерів. Така база даних має містити:

- інформацію про державні програми підтримки, зокрема соціальну допомогу, пільги, освітні та професійні програми;
- дані про діяльність громадських організацій, включаючи доступні послуги (психологічна допомога, юридичні консультації, тренінги тощо);
- перелік ініціатив приватного сектору, таких як вакансії, програми

професійного навчання, гранти або стажування для ВПО;

– інформацію про міжнародні програми підтримки, гуманітарну допомогу та проекти розвитку. Ця база даних повинна бути інтерактивною, оновлюваною в реальному часі та зручною у користуванні. Важливо, щоб вона була доступною як для організацій, так і для самих ВПО, які могли б самостійно знаходити інформацію про доступні ресурси.

Для підтримки якісного обміну інформацією та її своєчасного оновлення необхідно призначити відповідальних осіб у кожній організації, які координуватимуть внесення даних до бази, участь у спільних заходах та підтримку зв'язку з іншими партнерами. Така система забезпечить прозорість у діяльності кожного сектору, уникнення дублювання зусиль та сприятиме швидкому реагуванню на актуальні виклики.

Розвиток комунікацій між партнерами не лише покращить якість співпраці, а й сприятиме ефективнішому використанню ресурсів, що в кінцевому результаті дозволить надавати якіснішу та адресну допомогу ВПО.

Приватний сектор відіграє важливу роль у ресоціалізації ВПО, адже він може стати потужним рушієм економічної інтеграції та створення можливостей для самореалізації. Для активізації участі бізнесу необхідно розробити ефективні механізми, які мотивуватимуть компанії долучатися до програм підтримки ВПО. Зокрема, доцільно створити грантові програми, спрямовані на працевлаштування, професійне навчання та фінансування соціальних проєктів. Ці гранти можуть сприяти розвитку підприємств, які працевлаштовують ВПО або надають їм можливості для стажування та навчання. Такий підхід дозволить не лише інтегрувати ВПО у ринок праці, але й сприятиме економічному зростанню регіонів, де вони проживають.

Важливим стимулом для бізнесу може стати запровадження податкових пільг для підприємств, які активно співпрацюють у програмах ресоціалізації ВПО. Зниження податкового навантаження для компаній, що створюють робочі місця для переселенців, інвестують у їхнє навчання або фінансують соціальні ініціативи, стане потужною мотивацією для приватного сектора. Це допоможе

залучити більше ресурсів до підтримки ВПО та посилить партнерство між бізнесом і громадськими організаціями.

Поряд із залученням бізнесу важливо розвивати підтримку громадських ініціатив, які відіграють ключову роль у соціальній інтеграції ВПО. Для цього необхідно розширити фінансову та організаційну підтримку громадських організацій, які займаються адаптацією та інтеграцією переселенців. Такі організації часто проводять тренінги, надають психологічну підтримку, організовують культурні заходи та допомагають переселенцям знаходити житло чи роботу. Надання грантів або фінансування з боку держави, міжнародних організацій чи приватного сектору дозволить розширити масштаби їхньої діяльності та зробити її ефективнішою.

Також необхідно сприяти створенню локальних ініціатив, які спрямовані на інтеграцію ВПО у місцеві громади. Це можуть бути волонтерські проєкти, наприклад, спільні екологічні акції, майстер-класи, спортивні або культурні заходи, що об'єднують місцевих мешканців та переселенців. Такі ініціативи допоможуть подолати соціальну ізоляцію ВПО, сприятимуть налагодженню зв'язків у нових громадах і формуванню почуття належності до спільноти.

Залучення приватного сектора та підтримка громадських ініціатив є важливими елементами комплексного підходу до ресоціалізації ВПО. Взаємодія бізнесу, громадських організацій і держави сприятиме створенню стійкої системи підтримки, яка забезпечить економічну інтеграцію, соціальну адаптацію та можливості для самореалізації переселенців у нових умовах.

Залучення міжнародних організацій і донорів є важливим компонентом у створенні комплексної системи підтримки ВПО. Поглиблення співпраці з такими структурами, як ООН, Червоний Хрест, Міжнародна організація з міграції (МОМ) та іншими гуманітарними фондами, сприятиме залученню додаткових ресурсів для вирішення нагальних проблем. Міжнародні партнери можуть забезпечити фінансову допомогу, гуманітарні поставки, організацію навчальних програм і підтримку в реалізації соціальних проєктів. Також вони можуть надати експертну підтримку у впровадженні інноваційних підходів до

ресоціалізації та інтеграції ВПО.

Організація спільних програм із залученням міжнародних партнерів дозволить розвивати освітні, психологічні та соціальні ініціативи, спрямовані на адаптацію ВПО. Наприклад, можна впроваджувати програми навчання нових професій, психологічного консультування чи підвищення кваліфікації для ВПО за підтримки міжнародних донорів. Спільні проєкти сприятимуть ефективнішій інтеграції ВПО у суспільство, зменшенню рівня їхньої соціальної ізоляції та забезпеченню економічної стабільності.

Крім того, важливо впроваджувати мобільні додатки, які сприятимуть залученню ВПО до програм підтримки. Такі додатки можуть містити функції реєстрації потреб, пошуку доступних послуг або заходів, інтеграції у громадські ініціативи. ВПО зможуть швидко отримувати інформацію про освітні, професійні чи соціальні можливості, а також брати участь у спільнотах, які сприяють їхній адаптації.

Для забезпечення ефективності міжсекторального партнерства у підтримці ВПО важливо інвестувати в підвищення кваліфікації представників усіх залучених секторів. Організація тренінгів та семінарів спрямована на розвиток компетенцій у роботі з ВПО, зокрема розуміння їхніх потреб, планування та реалізацію адаптаційних програм, використання інноваційних підходів. Тренінги повинні охоплювати теми психологічної підтримки, організації гуманітарної допомоги, інтеграції ВПО у громади та управління соціальними проєктами. Це дозволить сформувати професійні команди, здатні якісно реагувати на виклики та створювати стійкі рішення.

Необхідно забезпечити обмін кращими практиками та досвідом через організацію навчальних поїздок до регіонів або країн, які мають успішний досвід роботи з ВПО. Конференції та публікації також стануть ефективним інструментом для поширення інформації про інноваційні рішення та ефективні моделі співпраці. Такий обмін дозволяє учасникам партнерства переймати найкращі підходи та адаптувати їх до своїх умов.

Для оцінки ефективності спільних ініціатив важливо запровадити систему

моніторингу та оцінки. Регулярний моніторинг дозволить відстежувати прогрес виконання програм, визначати їхній вплив на ВПО та своєчасно вносити корективи. Доцільно залучати незалежних експертів для аналізу результатів ініціатив, що забезпечить об'єктивність оцінки та формування практичних рекомендацій для покращення співпраці. Експертний аналіз сприятиме виявленню сильних сторін партнерства та подоланню потенційних недоліків, що зробить підтримку ВПО більш адресною та ефективною.

Не менш важливим компонентом є інформування громадськості. Проведення інформаційних кампаній, які висвітлюють успішні приклади міжсекторальної співпраці, спрямованої на підтримку ВПО, допоможе підвищити рівень довіри до ініціатив та мотивуватиме нових учасників до партнерства. Кампанії можуть включати публікації у медіа, соціальних мережах, створення відеоматеріалів та організацію відкритих заходів, присвячених досягненням програм підтримки. Залучення засобів масової інформації до поширення інформації про ініціативи також сприятиме підвищенню обізнаності про проблему ВПО та формуванню позитивного ставлення до їхньої інтеграції.

Поєднання підвищення кваліфікації учасників партнерства, об'єктивного моніторингу ефективності ініціатив та активного інформування громадськості створює умови для стійкого, прозорого та результативного партнерства. Це дозволяє не лише покращити якість підтримки ВПО, але й забезпечити довіру, залученість та спільну відповідальність усіх учасників процесу.

Отже, посилення міжсекторального партнерства є ключовим елементом ефективної підтримки та ресоціалізації ВПО. Об'єднання зусиль державних органів, громадських організацій, приватного сектору та міжнародних партнерів створює можливість для комплексного вирішення проблем ВПО, що охоплюють соціальну, економічну, психологічну та освітню сфери.

Розробка загальнонаціональної стратегії взаємодії, встановлення ефективної комунікації між учасниками партнерства та створення координаційних центрів на місцевому рівні забезпечують структурований

підхід до підтримки ВПО. Залучення бізнесу через грантові програми, податкові пільги та інші стимули сприяє економічній інтеграції переселенців, а підтримка громадських ініціатив формує сприятливі умови для їхньої адаптації у громадах.

Успішне міжсекторальне партнерство дозволяє вирішувати не лише нагальні потреби ВПО, але й створює умови для їхньої довгострокової інтеграції в суспільство, сприяючи формуванню соціальної згуртованості та стабільності.

Висновки до розділу 3

1. Використання інноваційних технологій у ресоціалізації ВПО є потужним інструментом для вирішення нагальних соціальних, економічних і психологічних викликів, які постають перед цією категорією населення. Сучасні технології забезпечують швидкість і ефективність реагування на їхні потреби, створюючи нові можливості для адаптації, інтеграції та самореалізації. Цифрові інструменти, такі як платформи для онлайн-консультацій, мобільні додатки для навчання та підтримки, а також сервіси пошуку роботи, дозволяють ВПО долати бар'єри у доступі до ресурсів, які раніше були обмеженими. Віртуальна реальність, інтерактивні технології та гейміфікація роблять процес психологічної та соціальної адаптації більш ефективним і менш стресовим.

2. Розробка адаптивних програм соціально-психологічної підтримки ВПО є важливим і дієвим підходом до вирішення комплексних викликів, з якими стикаються переселенці. Ці програми спрямовані на зменшення рівня стресу, подолання психологічних травм, розвиток соціальних навичок і професійної інтеграції, що є основою успішної ресоціалізації. Адаптивний підхід до підтримки дозволяє враховувати індивідуальні потреби кожної людини або групи, забезпечуючи гнучкість програм відповідно до віку, соціального статусу, рівня травматизації та умов перебування. Реалізація програми передбачає

поетапний процес: від діагностики потреб і планування до впровадження заходів і моніторингу результатів.

3. Посилення міжсекторального партнерства є основою для забезпечення комплексної та ефективної підтримки ВПО. Залучення державних органів, громадських організацій, приватного сектора та міжнародних партнерів до спільної роботи дозволяє створювати системні рішення, спрямовані на адаптацію, інтеграцію та ресоціалізацію ВПО в нових умовах. Ключовими елементами цього процесу є розробка загальнонаціональної стратегії взаємодії, яка забезпечує чітке розподілення ролей між секторами, координацію дій і моніторинг ефективності ініціатив.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження проблеми удосконалення системи підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб можна зробити наступні висновки.

1. Термін «внутрішньо переміщена особа» має різні тлумачення залежно від контексту, однак спільним для всіх є акцент на забезпеченні базових прав і потреб цих осіб. Національне законодавство відіграє ключову роль у регулюванні цього питання, зокрема визнаючи ВПО соціально вразливою категорією населення, яка потребує спеціального захисту. Водночас глобальний аспект проблеми ВПО підкреслює важливість застосування міжсекторального та міжнародного підходів для ефективного вирішення завдань їхньої адаптації, інтеграції та захисту прав.

2. Ресоціалізація, яка передбачає адаптацію до нових умов життя, відновлення внутрішньої гармонії, соціальних зв'язків і ролей, є важливим етапом інтеграції ВПО у нові громади. Цей багатогранний процес охоплює соціальні, психологічні та економічні аспекти, підкреслюючи необхідність комплексного підходу. Етапи ресоціалізації, які варіюються від початкового ознайомлення з новим середовищем до повної інтеграції, свідчать про складність цього явища та важливість цілеспрямованої підтримки на кожному з них. Соціальна підтримка є ключовою умовою для забезпечення добробуту ВПО. Вона базується на тривалому впливі, індивідуальному підході та активації внутрішніх ресурсів людини. При цьому важливо розмежовувати поняття «підтримка» і «допомога»: підтримка має системний і довгостроковий характер, спрямований на стабільну адаптацію, тоді як допомога зосереджена на оперативному реагуванні на кризові ситуації.

3. Застосування різних методологічних підходів забезпечує не лише оперативну гуманітарну допомогу, але й створення довгострокових стратегій, спрямованих на відновлення життєздатності, самостійності та соціальної активності ВПО. У цьому процесі ключову роль відіграють соціально-

психологічні служби, державні інституції, волонтерські й благодійні організації, а також самі переселенці, які активно залучаються до вирішення власних проблем. Комплексний підхід до підтримки ВПО охоплює: психологічну допомогу, матеріальну підтримку, юридичну допомогу, міжнародну співпрацю.

4. БФ «Рішучі серця» демонструє відкритість і прозорість у своїй діяльності, забезпечуючи доступ до інформації про засновників, напрями роботи та процеси реєстрації бенефіціарів. Управління здійснюється колегіально за участю засновників і правління, що сприяє всебічному підходу до вирішення соціальних питань і швидкому ухваленню рішень. Завдяки багатовимірному підходу до підтримки внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп фонд відіграє важливу роль у посиленні соціальної згуртованості та підтримці громадян у складних життєвих ситуаціях. Серед осіб, які мають право на отримання допомоги, виокремлюються наступні групи: пенсіонери віком від 60 років; інваліди I, II та III групи; одинокі матері; сім'ї з дітьми віком до 1 року, включаючи вагітних жінок; багатодітні родини.

5. Благодійний фонд «Рішучі серця» створив багаторівневу, комплексну та адаптивну систему підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб. Вона охоплює широкий спектр аспектів, починаючи від гуманітарної допомоги і закінчуючи соціальною інтеграцією, що дозволяє ефективно підтримувати ВПО у складних життєвих обставинах. Використання сучасних засобів комунікації, таких як Telegram-канал, забезпечує оперативну реакцію на запити бенефіціарів і підвищує результативність реалізованих програм. Завдяки своїй діяльності фонд сприяє соціальній стабільності та зміцненню громад, до яких інтегруються ВПО.

6. Фонд «Рішучі Серця» успішно впроваджує комплексну модель підтримки та ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб, поєднуючи широкий спектр послуг і інтеграційних ініціатив. Орієнтуючись на актуальні потреби бенефіціарів, фонд забезпечує своєчасну реакцію на виклики, що постають перед переселенцями, задовольняючи їхні базові потреби, сприяючи соціальній

стабільності та інтеграції в нове середовище. Активне залучення волонтерів і партнерів дозволяє фонду значно розширити масштаби допомоги та надавати якісну й індивідуалізовану підтримку. Співпраця з місцевими органами влади, бізнесом, навчальними закладами та громадськими організаціями дає можливість реалізовувати багатогранні проекти, спрямовані на забезпечення життєво важливої допомоги, розвиток професійних навичок і психологічну реабілітацію. Зокрема, партнерство з Дніпровським державним аграрно-економічним університетом стало основою для створення освітньої платформи, що сприяє професійному зростанню ВПО.

7. Використання інноваційних технологій у ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб відкриває нові перспективи для їхньої соціальної, економічної та психологічної адаптації. Цифрові інструменти забезпечують ефективне вирішення питань психологічної підтримки, освіти, працевлаштування, соціальної інтеграції та отримання гуманітарної допомоги. Онлайн-консультації, мобільні додатки для навчання та підтримки, а також цифрові сервіси для пошуку роботи та комунікації розширюють доступ ВПО до необхідних ресурсів, раніше недоступних або обмежених. Технології сприяють професійному розвитку, формуванню спільнот і подоланню бар'єрів у спілкуванні та зайнятості.

8. Адаптивна програма соціально-психологічної підтримки ВПО є необхідним інструментом для ефективної ресоціалізації, адаптації та інтеграції цієї вразливої категорії населення до нових умов життя. Вона спрямована на задоволення ключових потреб переселенців, включаючи подолання стресу, відновлення соціальних зв'язків, розвиток навичок комунікації та професійної самореалізації. Програма поєднує три основні модулі: психологічна допомога, яка зосереджується на подоланні травматичних переживань, зниженні рівня стресу та розвитку емоційної стійкості; розвиток соціальних навичок, спрямований на формування нових міжособистісних зв'язків, інтеграцію в громади та участь у соціальному житті; особистісний і професійний розвиток, що включає освітні тренінги, кар'єрне консультування, менторські програми та

розвиток професійних навичок. Реалізація програми відбувається у кілька етапів: діагностичний (оцінка потреб ВПО), планування і підготовка (створення індивідуальних і групових заходів), виконання (проведення тренінгів, консультацій, соціальних ініціатив) та моніторинг результатів (аналіз ефективності та внесення змін).

9. Посилення міжсекторального партнерства є ключовою умовою для створення ефективної системи підтримки та ресоціалізації ВПО. В умовах багатовимірних викликів, з якими стикаються ВПО, співпраця державних установ, громадських організацій, приватного сектора, міжнародних партнерів та самих переселенців дозволяє об'єднати ресурси, експертизу та зусилля для досягнення спільної мети – успішної адаптації ВПО до нових умов життя. Завдяки розробці загальнонаціональної стратегії партнерства та створенню координаційних центрів на місцевому рівні, стає можливим ефективно управління процесами ресоціалізації та забезпечення адресної допомоги. Використання інноваційних цифрових інструментів, таких як інтерактивні платформи та бази даних, сприяє прозорості, швидкості та зручності комунікації між усіма залученими сторонами. Особливо важливу роль у міжсекторальному партнерстві відіграє залучення приватного сектора, який може забезпечити економічну інтеграцію ВПО через створення робочих місць, фінансування освітніх програм і надання інших ресурсів. Державні ініціативи, спрямовані на стимулювання бізнесу, наприклад податкові пільги чи грантові програми, значно посилюють цей напрям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басова І. Внутрішньо переміщені особи в документах ООН. *Напрями розвитку науки трудового права та права соціального забезпечення*. 2017. С. 448–451.
2. Бірюкова М. Біженці і внутрішньо-переміщені особи російськоукраїнської війни : соціальні характеристики й практики. *Grani*. 2023. Т. 25. № 6. С. 143–156.
3. Бочелюк В., Панов М., Жадленко І. Психологічні особливості ресоціалізації осіб з особливими потребами. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 9 (43). С. 525–541.
4. БФ «Рішучі серця». URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/44761243/ (дата звернення: 11.11.2024).
5. В Україні майже 6,5 млн внутрішньо переміщених осіб – МОМ. IOM Ukraine. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/news/v-ukrayini-mayzhe-65-mlnvnutrishno-peremishchenykh-osib-mom> (дата звернення: 11.11.2024).
6. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Юридична думка, 2007. 992 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь : Перун, 2005. VIII. 1728 с.
8. Виплати щомісячної допомоги на проживання ВПО: хто має право. URL: <https://bukoda.gov.ua/news/vyplaty-shchomisiachnoi-dopomohy-na-prozhyvannia-vpo-khto-maie-pravo> (дата звернення: 15.11.2024).
9. Вознесенська О. Л. Ресурси арт-терапії на допомогу вимушеним переселенцям : практичний посібник. Київ : Human Rights Foundation, 2015. 50 с.
10. Войтенко О. В. Ефективні напрями психосоціальної допомоги ВПО під час війни в Україні. *Актуальні питання психології: теорія, методика, практика* : збірник матеріалів XI-тої Всеукр. наукової Інтернет-конференції,

(м. Умань, 10-11 жовтня 2022 р.). Умань. С. 47–51.

11. Гожда К. Є., Рекотова О. П. Генезис внутрішньо переміщених осіб. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (56). С. 659–662.

12. Горбатенко А. П. Сучасні виклики та можливості в системі ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі*: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, (м. Дніпро, 03-04 жовтня 2024 р.). Дніпро, ДДАЕУ, 2024. С. 208–209.

13. Гундертайло Ю. Д. Особливості психологічної допомоги ВПО в сучасних реаліях. *Всеукраїнський науково-практичний семінар* : тези доповідей. IX-ті Гротівські читання РАКУРСИ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ. (м. Ніжин, 9 червня 2017 р.). Ніжин, 2017. С. 54–58.

14. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.11.2024).

15. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11.2024).

16. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 1. 748 с.

17. Капська А. І. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів. Київ : [б.в.], 2000. 260 с.

18. Карамушка Л. Психолого-організаційні технології: зміст, структура, види та форми реалізації. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2022. № 1 (25). URL: https://lib.iitta.gov.ua/731364/1/document6_25.pdf (дата звернення 15.11.2024).

19. Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf> (дата звернення: 11.11.2024).

20. Корпач Н. Соціальна робота з дослідження стану адаптації дітей внутрішньо переміщених осіб до нового соціального середовища. *Педагогічний часопис Волині*. 2018. № 1. С. 133–139.

21. Лішик О. П. Проблеми соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в Україні. Публічне управління та адміністрування в Україні. 2019. Вип. 10. С. 86–89.

22. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. 251 с.

23. Мельник М. М. Сучасні проблеми реалізації трудового потенціалу вимушених переселенців. Вісник Донецького національного університету. 2015. № 1. С. 245–248.

24. Мунько А. Ю., Горбатенко А. П., Садиченко А. В. До питання підтримки і ресоціалізації внутрішньо переміщених осіб в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2024. № 14. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-14-02-03>

25. Наливайко Л. Р., Орешко А. Ф. Правові засади реалізації права внутрішньо переміщених осіб на працю: проблеми теорії та практики. Матеріали наукового семінару «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування» (Дніпро, 8 грудня 2017 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 572 с.

26. Нечипорук Л. І. Проблема ресоціалізації дітей із сімей вимушених переселенців. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. 2017. Вип. 17. С. 96–99.

27. Нікітіна В. В. Соціальна вразливість внутрішньо переміщених осіб як підстава соціальної роботи з ними. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2021. № 2 (49). С. 120–123.

28. Ніколайчук М. Складові елементи механізму регулювання міграційних процесів сільського населення. *Регіональна економіка*. 2005. № 3.

С. 105–112.

29. Павлюк Т., Середницька Л. Соціальна підтримка та соціальні послуги внутрішньо переміщеним особам в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-17> (дата звернення: 11.11.2024).

30. Права внутрішньо переміщених осіб : навч. посіб. / уклад. С. Б. Булеца, О. І. Котляр, Я. В. Лазур та ін.; за заг. ред. : д-ра юрид. наук, проф. О. Я. Рогача; д-ра юрид. наук, проф. М. В. Савчина. Ужгород : РІК-У, 2017. 436 с.

31. Про порядок компенсації витрат за тимчасове розміщення внутрішньо переміщених осіб, які пере-містилися у період воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 № 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11.2024).

32. Про порядок надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 331. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2022-%D0%BF#n30> (дата звернення: 15.11.2024).

33. Про вищу освіту : Закон України № 37-38, доповнений новою статтею 57-1 «Державні гарантії в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text> (дата звернення: 15.11.2024).

34. Про забезпечення прав і свобод : Закон України № 1, ст. 1, 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

35. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 15.11.2024 року № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 10.11.2024).

36. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного

стану»: від 24.02.2022. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

37. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : О. Л. Корольчук, В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін.; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.

38. Селіхов Д. А. Правові основи соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. Вип. 84. С. 103–108.

39. Семигіна Т. В. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб. *Український соціум*. 2015. № 2 (53). С. 65–72.

40. Сірант М. М. Біженці та внутрішньо переміщені особи: співвідношення понять. *Митна справа*. 2015. № 2 (98). С. 154–159.

41. Солодько А., Доронюк Т. Захист соціально-економічних прав внутрішньо переміщених осіб : першочергові завдання для України. Київ : Центр дослідж. сусп-ва, 2024. 11 с.

42. Федоренко Р. П., Шкарлатюк К. І. Психологічний практикум з консультування: зміст, прийоми, технології: навч. посіб. для студ.в ищ. навч. закл. III-IV рівнів акредитації. Луцьк : Східноєвроп.нац. університет імені Лесі Українки, 2012. 237 с.

43. Хожило І. І., Ковтун В. В. Внутрішньо переміщені особи у фокусі публічноуправлінської діяльності: аналіз понять та категорій в умовах збройного конфлікту. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024. Вип. 3. С. 19–25.

44. Чуйко О., Голотенко А. Соціальна підтримка в структурі с особистісних ресурсів внутрішньо переміщених осіб. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія*. 2017. № 1–2. С. 146–150.

45. Ядловська О. Особливості міграційної хвилі українців-евакуантів у 2022 р. через військову агресію російської федерації. *Науковий вісник ДДУВС*. 2022. № 2. С. 188–203.

46. Як допомогти особистості в період переходу від війни до миру: соціально-психологічний супровід : практичний посібник / за наук. ред. Т. М. Титаренко, М. С. Дворник. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : ІмексЛТД, 2022. 154 с. URL : <https://ispp.org.ua/wpcontent/uploads/2022/11/TitarenkoDvornikPosb2022.pdf> (дата звернення: 22.11.2024).

47. Gkliati M. et al. Progress in Migration and Asylum Law scholarship – International, Intersectional, and Interdisciplinary. *Law and Method*. 2023. URL: <https://www.elevenjournals.com/tijdschrift/lawandmethod/2023/09/lawandmethod-D-23-00005> (дата звернення: 11.11.2024).

48. Goodwin-Gill G., McAdam J. *The Refugee in International Law* Oxford : Oxford Univ. Press, 2007. 786 p.

49. Horbatenko A. P. Using Interactive Technologies In The Learning Process: Benefits And Challenges. P. 131–133.

50. Rose R., Howley M., Fergusson A., Jament J. Mental health and sen: Mental health and special educational needs: exploring a complex relationship. *British Journal of Special Education*. 2009. № 36 (1). P. 3–8. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-14-02-03>